

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

Навчально-науковий Інститут економіки
Фінансово-економічний факультет

Кафедра економічного аналізу і фінансів

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи
ступеню бакалавр

студента Бікузіна Руслана Володимировича

(ПІБ)

академічної групи 072-19-1 (денна форма навчання)

(шифр)

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми: «Фінанси, банківська справа та страхування»

на тему: «Фінансова діяльність комерційних банків і напрями її

удосконалення (на прикладі АТ КБ «ПриватБанк»)»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
Кваліфікаційної роботи	Єрмошкіна О.В.			
Рецензент				
Нормоконтролер	Федорова О.Г.			

Дніпро
2023

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри
економічного аналізу і фінансів

(повна назва)

Д.С. Букрєва

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню бакалавр

студенту Бікузіну Руслану Володимировичу академічної групи 072-19-1
(прізвище, ініціали) (шифр)

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)

На тему: «Фінансова діяльність комерційних банків і напрями її
удосконалення (на прикладі АТ КБ «ПриватБанк»)»

затверджену наказом ректора НТУ "Дніпровська політехніка" від 09.05.2023р. №334-с

Розділ	Зміст	Термін виконання
ВСТУП	Актуальність теми, мета і завдання, об'єкт і предмет роботи, методи, наукова та практична цінність, апробація результатів, публікації, структура роботи	01.05.2023- 03.05.2023
Розділ 1	Теоретико методичні підходи до формування фінансової діяльності комерційного банку	04.05.2023- 14.05.2023
Розділ 2	Аналіз фінансової діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 рр.	15.05.2023- 24.05.2023
Розділ 3	Цільові напрями активізації фінансової діяльності АТ КБ «ПриватБанк»	25.05.2023- 04.06.2023
ВИСНОВКИ	Узагальнення виконаного дослідження, теоретична значимість і практична цінність роботи, що витікає з кінцевих її результатів	05.06.2023- 07.06.2023
Демонстраційний матеріал	Підготовка демонстраційного матеріалу до захисту	08.06.2023- 11.06.2023

Завдання видано

_____ (підпис керівника)

О.В.Єрмошкіна

(прізвище, ініціали)

Дата видачі завдання 17.04.2023 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 12.06.2023 р.

Завдання прийнято до виконання

_____ (підпис студента)

Р.В.Бікузін

(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Бікузін Р. В. – Фінансова діяльність комерційних банків і напрями її удосконалення (на прикладі АТ КБ «ПриватБанк») – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота бакалавра ОП «Фінанси, банківська справа та страхування» за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування». – НТУ «Дніпровська політехніка, Дніпро, 2023.

Мета кваліфікаційної роботи – аналіз фінансової діяльності комерційних банків на прикладі АТ КБ «ПриватБанк» та теоретичне обґрунтування найбільш ефективного методичного підходу щодо планування фінансової діяльності комерційних банків на основі систематизації існуючих пропозицій щодо цього питання.

У вступі викладено сучасний стан проблеми, обґрунтована актуальність теми, конкретизовано задачі кваліфікаційної роботи, визначено об'єкт і предмет дослідження.

У першому розділі визначено економічну сутність та функції фінансової діяльності, розглянуто існуючі теоретичні та методологічні підходи щодо організації фінансової діяльності комерційних банків.

У другому розділі досліджено організаційну структуру АТ КБ «ПриватБанк», проведено аналіз фінансового стану банку та зроблені висновки щодо підвищення прибутковості та рентабельності банку за 2020-2022 рр.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи обґрунтовано вибір методу прогнозування фінансової діяльності з точки зору достовірності проведеного планування, розглянуто методи підвищення ефективності системи управління фінансовою діяльністю комерційного банку.

ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ПРИБУТОК, ПРОГНОЗУВАННЯ, ФІНАНСОВИЙ СТАН, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ.

ABSTRACT

Bikuzin R. - Financial activity of commercial banks and ways for its improvement (based on the example of JSC CB "Privatbank") - Qualification work on manuscript rights.

Bachelor's qualifying work of OP "Finance, banking and insurance" in specialty 072 Finance, banking and insurance. - Dnipro University of Technology, Dnipro, 2023.

The purpose of the qualification work is to analyze the financial activity of commercial banks using the example of JSC KB "PrivatBank" and theoretical justification of the most effective methodical approach to planning the financial activity of commercial banks based on the systematization of existing proposals on this issue.

The introduction describes the current state of the problem, substantiates the relevance of the topic, specifies the tasks of the qualification work, defines the object and subject of the research.

In the first chapter, the economic essence and functions of financial activity are determined, the existing theoretical and methodological approaches to the organization of financial activity of commercial banks are considered.

In the second chapter, the organizational structure of PrivatBank CB JSC was investigated, the bank's financial condition was analyzed, and conclusions were drawn regarding increasing the bank's profitability and profitability for 2020-2022.

In the third section of the qualification work, the choice of the method of forecasting financial activity is substantiated from the point of view of the reliability of the conducted planning, methods of increasing the efficiency of the financial activity management system of a commercial bank are considered.

FINANCIAL ACTIVITY, PROFITABILITY, PROFIT, FORECAST, FINANCIAL CONDITION, FINANCIAL STABILITY.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ.....	8
1.1. Сутність фінансової діяльності комерційного банку	8
1.1. Законодавче регулювання фінансової діяльності комерційного банку.....	18
1.3. Методичні підходи до планування фінансової діяльності комерційного банку.....	20
Висновки до розділу 1.....	29
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК» ЗА 2020-2022 РР.....	30
2.1. Загальна характеристика АТ КБ «ПриватБанк».....	30
2.2. Аналіз фінансової діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 рр.	35
Висновки до розділу 2.....	46
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ.....	48
3.1. Порівняльний аналіз моделей прогнозування фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк».....	48
3.2. Шляхи підвищення ефективності управління фінансовою діяльністю банку.....	51
Висновки до розділу 3.....	54
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57

ВСТУП

Актуальність теми. Аналіз фінансової діяльності відіграє важливу роль у ефективному та раціональному управлінні банком. Цей аналіз допомагає розробити стратегію і тактику для подальших дій на основі обґрунтованих та обміркованих рішень. Крім того, контроль, зміна резервів активних і пасивних операцій та оцінка результатів діяльності банку є важливими аспектами управління фінансовою діяльністю. Сучасні банки характеризуються високою надійністю і стабільністю завдяки точності і виваженості аналітичної роботи, яка надає реальну оцінку результатів їх діяльності та допомагає оперативно розуміти проблеми, що може запобігти можливим збиткам. Аналіз фінансової діяльності виступає важливим критерієм успішності управління банком та показником його діяльності та привабливості для потенційних клієнтів.

Багато вітчизняних та зарубіжних економістів, таких як Кириченко О.А., Васюренко О.В., Заруба О.А., Сусіденко В.Т., Мороз А.М., Гуцал І.С., Р. Смітт, П. Роуз та інші, працювали над розширенням знань та розумінням питань, пов'язаних з аналізом фінансової діяльності банків. В їхніх роботах було досліджено методики оцінювання як минулого, так і поточного стану банку з огляду на його фінансову діяльність.

Мета і завдання дослідження. Метою даної кваліфікаційної роботи є аналіз фінансової діяльності комерційного банку. Досягнення даної мети передбачає реалізацію наступних завдань кваліфікаційної роботи:

- проаналізувати економічну сутність категорії фінансової діяльності комерційного банку та розкрити фактори, що на неї впливають;
- проаналізувати існуючі методики оцінки фінансової діяльності комерційного банку;
- провести оцінку фінансової діяльності АТ КБ «ПриватБанк» в період з 2020 року по 2022 рік;
- прогнозування фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» на 2023 рік.

Об'єкт дослідження – це процес організації та управління фінансовою діяльністю комерційного банку.

Предмет дослідження – теоретико-методичні аспекти щодо організації фінансової діяльності комерційного банку та практичне обґрунтування напрямів удосконалення фінансової діяльності комерційного банку.

Методи дослідження. Порівняльний та структурний аналізи, методи економічного аналізу та узагальнення результатів. При дослідженні використовувалися загальноприйняті методи: економічний, статистичний, графічний, порівняльний; для узагальнення теоретичного матеріалу був використаний абстрактно-логічний метод.

Інформаційна база. Фундаментальні праці українських вчених щодо дослідження фінансової діяльності комерційних банків; закони України; показники фінансової звітності банку, наукові статті, навчальні посібники.

Прикладна цінність роботи. Пропозиції щодо удосконалення системи управління фінансовою діяльністю АТ КБ «ПриватБанк» розглянуті керівництвом банку і прийняті до реалізації.

Апробація результатів дослідження. Основні положення бакалаврської дипломної роботи, її теоретичні та практичні висновки і рекомендації доповідались і обговорювались на студентській науково-практичній on-line конференції «Трансформація національної фінансової моделі післявоєнного відновлення України» (Дніпро, 10 травня 2023 року).

Особистий внесок. Теоретичні положення, висновки та рекомендації, які виносяться на захист одержано автором самостійно на підставі критичного аналізу літературних джерел, даних фінансової звітності комерційного банку.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і одного додатку. Загальний обсяг роботи становить 92 сторінок комп'ютерного тексту; робота включає 11 таблиць, 11 рисунків, 1 додаток. Список використаних джерел містить 30 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1. Сутність фінансової діяльності комерційного банку

Основою для побудови системи цілей фінансової діяльності суб'єкта господарювання є розподіл місця цілей між стратегічними та тактичними цілями підприємства на ринку. Взаємозв'язок між цілями фінансової діяльності та стратегічними цілями підприємства пояснюється тим, що стратегічні цілі можуть бути реалізовані лише за наявності необхідних фінансових ресурсів. З іншого боку, фінансова діяльність, включаючи створення та розподіл фінансових ресурсів, забезпечує реалізацію стратегічних цілей суб'єкта господарювання.

Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва охоплює процес розробки та реалізації фінансових рішень щодо управління чотирма видами цінностей, з якими можна взаємодіяти: майном, матеріальними та нематеріальними цінностями, фінансовими цінностями, грошима та заборгованостями у формі дебіторської та кредиторської заборгованості [1].

Незалежно від їхньої організаційно-правової форми, суб'єкти господарювання, як правило, мають три стратегічні цілі на ринку: виживання на ринку, отримання прибутку та економічне зростання. У конкретний період часу одна з цих цілей може бути найважливішою для підприємства, але для фінансової діяльності завжди пріоритетом залишається підвищення вартості підприємства з метою максимізації добробуту власників.

Під час реалізації поставлених цілей, фінансова діяльність вирішує наступні основні завдання:

- вибір оптимальної структури капіталу підприємства та напрямків його використання;
- вибір найкращих форм фінансування;

- забезпечення необхідного рівня ліквідності та платоспроможності підприємства;
- регулювання грошових потоків, збалансування надходжень і витрат платіжних коштів підприємства в часі;
- забезпечення своєчасності розрахунків;
- управління фінансовою діяльністю означає організацію практичної роботи з ухвалення рішень щодо регулювання грошових потоків, яке виконується фінансовою службою банку.

Метою управління фінансовою діяльністю є досягнення оптимальності прийнятих рішень в межах фінансової діяльності з максимізацією грошових потоків банку.

Отже, фінансова діяльність визначається як система використання різноманітних форм і методів для забезпечення фінансового функціонування суб'єктів господарювання, включаючи комерційні банки, та досягнення їх поставлених цілей. Це практична фінансова робота, спрямована на забезпечення життєдіяльності банку та поліпшення його результатів [2].

Фінансова діяльність комерційних банків має на меті вирішення таких основних завдань:

- фінансове забезпечення банківської діяльності, включаючи пошук резервів для збільшення доходів, прибутку, рентабельності та платоспроможності;
- виконання фінансових зобов'язань перед вкладниками та іншими кредиторами;
- мобілізація фінансових ресурсів необхідного обсягу для фінансування виробничого і соціального розвитку та збільшення власного капіталу;
- контроль за ефективним та цільовим розподілом та використанням фінансових ресурсів;
- фінансова робота комерційного банку здійснюється через такі основні напрями: аналіз і контроль банківської діяльності, фінансове прогнозування і планування, а також оперативна поточна фінансово-економічна робота [3].

Аналіз і контроль фінансової діяльності комерційного банку включають діагностику його фінансового стану, виявлення недоліків та прорахунків, ідентифікацію та мобілізацію фінансових резервів, збільшення доходів та прибутків, зниження витрат, підвищення рентабельності, поліпшення банківської діяльності підприємства в цілому. Матеріали аналізу використовуються в процесі фінансового планування і прогнозування.

Фінансове прогнозування і планування вважаються одними з найважливіших аспектів фінансової роботи банків. На цьому етапі визначається загальна потреба в грошових коштах для забезпечення активної банківської діяльності та можливість їх отримання.

Оперативна та поточна фінансово-економічна робота охоплюють комплекс активних та пасивних операцій, що проводяться комерційним банком.

Фінансова діяльність включає всі заходи, пов'язані з мобілізацією капіталу, його використанням, збільшенням його вартості та поверненням.

Комерційні банки є багатофункціональними установами, які діють у різних секторах ринку позичкового капіталу. Вони надають своїм клієнтам широкий спектр послуг, включаючи кредитування, прийом депозитів, розрахунки та інші. Це відрізняє їх від спеціалізованих установ, які мають обмежені функції. Комерційні банки традиційно виконують базову роль у кредитній системі. Заплутаність функцій різних типів кредитних установ і популярність універсальних банків створюють певні труднощі у визначенні термінів "банк" і "банківська діяльність". Зазвичай, прийом депозитів та надання кредитів вважаються основними ознаками банківської діяльності [4].

У комерційних банках традиційно близько 90% необхідних грошових ресурсів для активних операцій покривається за рахунок приваблення коштів. Головну частину цих коштів становлять депозити, тобто гроші, вкладені клієнтами (як приватними особами, так і компаніями) у банк, де вони зберігаються на їх рахунках та використовуються відповідно до умов рахунку і банківського законодавства. Крім ведення депозитних рахунків, банки використовують інші методи для мобілізації грошових капіталів, переважно

шляхом отримання позик на грошовому ринку. Основною метою таких операцій є поліпшення ліквідності банку. До таких операцій відносяться отримання позик на міжбанківському ринку, угоди "репо" (продаж цінних паперів з подальшим викупом) та випуск облігацій.

Фінансовий менеджмент у банку представляє собою підсистему менеджменту, яка включає управління фінансовими процесами, що відбуваються у банку, та спрямована на оптимізацію управління його фінансами. Згідно зі сучасною економічною теорією та практикою, пріоритетною метою управління фінансами є максимізація ринкової вартості банку (або ринкової вартості його капіталу, у випадку акціонерного банку).

Відповідно до сучасної економічної теорії і практики пріоритетною метою управління фінансами є максимізація ринкової вартості банку (ринкової вартості капіталу, для акціонерного банку – ринкової вартості акцій) [5].

Основними ланками фінансового менеджменту в банку є:

- об'єкти фінансового менеджменту;
- суб'єкти фінансового менеджменту;
- функції фінансового менеджменту;
- інструментарій фінансового менеджменту;
- інформаційна база фінансового менеджменту.

Основними об'єктами управління фінансового менеджменту в банку є:

- фінансові потоки в результаті здійснення банківських операцій;
- власний капітал банку (капітал банку);
- зобов'язання банку, залучені й позикові кошти;
- активи банку, у тому числі кредитний портфель, портфель цінних паперів;
- комісійно-посередницькі операції;
- ліквідність банку;
- фінансові ризики: кредитний, процентний, валютний, ризик ліквідності та інші;

- фінансові результати і прибутковість банку (доходи, витрати, прибуток, рентабельність), ефективність управління ресурсами;
- рівень оподаткування тощо [6].

Аналітична служба забезпечує керівництво необхідною аналітичною інформацією, необхідною на етапах планування, регулювання і контролю банківської діяльності. Служба планування бере участь у розробці стратегічного плану розвитку банку, в створенні тактичного плану та формуванні фінансового плану. Казначейство встановлює внутрішні нормативи, ліміти та пропорції, які забезпечують досягнення запланованих результатів, забезпечуючи нормальну ліквідність та мінімізуючи ризики, а також безпосередньо виконує функції щодо управління потоками коштів.

У великих банках з великим обсягом операцій може бути створений колегіальний орган - Комітет з управління активами і пасивами. У такому випадку казначейство вносить пропозиції щодо лімітів на всі види фінансових ризиків, пов'язаних з виконанням активно-пасивних операцій [7].

Відділ фінансового контролю відповідає за нагляд за фінансовим управлінням банку. Конкретний перелік контрольних функцій, які виконує відділ, залежить від наданих йому повноважень. Ці функції можуть обмежуватися контролем поточної ліквідності на всіх кореспондентських рахунках банку і дотриманням нормативів Національного банку України. У разі, якщо відділ має значні повноваження, його функції можуть охоплювати такі аспекти:

Функції, які можуть бути віднесені до відділу фінансового контролю, включають:

- моніторинг поточної ліквідності на всіх кореспондентських рахунках банку.
- перевірка дотримання зовнішніх нормативів регулюючих органів.
- контроль за досягненням показників фінансового плану.
- нагляд за виконанням лімітів, меж та параметрів, встановлених казначейством і Комітетом з управління активами і пасивами.

Перевірка правильності ведення фінансового, управлінського та податкового обліку [8].

Існує розрізнення між методами звичайного управління та антикризовим управлінням фінансової діяльності банку, оскільки інструменти, які використовуються для управління стабільним банком та банком, що зазнає фінансових труднощів, відрізняються. Проте це не означає, що перелік доступних інструментів змінюється. Такий підхід дає можливість використовувати наявні розробки в галузі фінансового менеджменту. Всі методи та інструменти, які використовуються для забезпечення фінансової безпеки банку, можна розділити на внутрішні та зовнішні. Це поділ базується на двох передумовах. З одного боку, банк, як господарюючий суб'єкт, має економічну самостійність і може самостійно приймати заходи для досягнення фінансової безпеки. З іншого боку, його діяльність підлягає впливу держави, яка має інструменти для втручання в роботу банківських установ [[9].

До основних внутрішніх методів забезпечення фінансової безпеки банку належать:

- фінансове планування;
- фінансовий аналіз;
- фінансове регулювання;
- фінансовий контроль.

Основними зовнішніми методами забезпечення фінансової безпеки банку є:

- банківське регулювання;
- банківський нагляд;
- банківський контроль.

Основним внутрішнім засобом, який забезпечує фінансову безпеку банку, є фінансовий менеджмент, який має свої особливості, що впливають безпосередньо з характеру банківської діяльності. На відміну від підприємств, які займаються виробництвом товарів та послуг або торгівлею, банки є

фінансово-кредитними установами, а їх основна діяльність пов'язана з фінансовими ринками. Фінансові операції є основою банківської діяльності. Управління фінансами банку включає керування його операціями і є взаємозалежним процесом, який охоплює управління ліквідністю, частково - управління фінансовими ризиками, рентабельністю та ефективністю під час виконання різних видів банківських операцій. Фінансовий менеджмент, як система економічного управління, включає організаційно-структурну підсистему (об'єкта та суб'єкта управління), функціональну підсистему (інструменти управління) та підсистему забезпечення.

Об'єктом управління є сам банк з усіма аспектами його фінансової діяльності, включаючи капітал, залучені та позикові ресурси, активи, фінансовий інструментарій, ліквідність і платоспроможність, банківські продукти й операції, фінансові результати й податки. Суб'єктами управління можуть бути відповідальні особи або групи осіб, які мають повноваження приймати рішення і несуть відповідальність за ефективність процесу управління банком. Окремо виділяється блок забезпечення процесу управління фінансами, який включає наступні підсистеми:

1. Нормативне забезпечення, яке поділяється на зовнішнє - закони, постанови, накази тощо, та внутрішнє - інструкції, методичні вказівки, нормативи, які розробляються самим банком і регулюють його фінансову діяльність;

2. Інформаційне забезпечення, включаючи економічну, комерційну, фінансову та іншу звітність;

3. Технологічне забезпечення;

4. Кадрове забезпечення.

Щодо інструментів управління банком, то, на думку більшості авторів, інструментами є функції фінансового менеджменту. Відповідно до процесного підходу, виділяють такі взаємозалежні функції:

- фінансове планування;
- фінансовий аналіз;

- фінансове регулювання;
- фінансовий контроль.

Можна представити функціональну модель фінансового менеджменту банку у вигляді схеми, зображеної на рис. 1, яка є стандартною і використовується в більшості підручників з фінансового менеджменту.

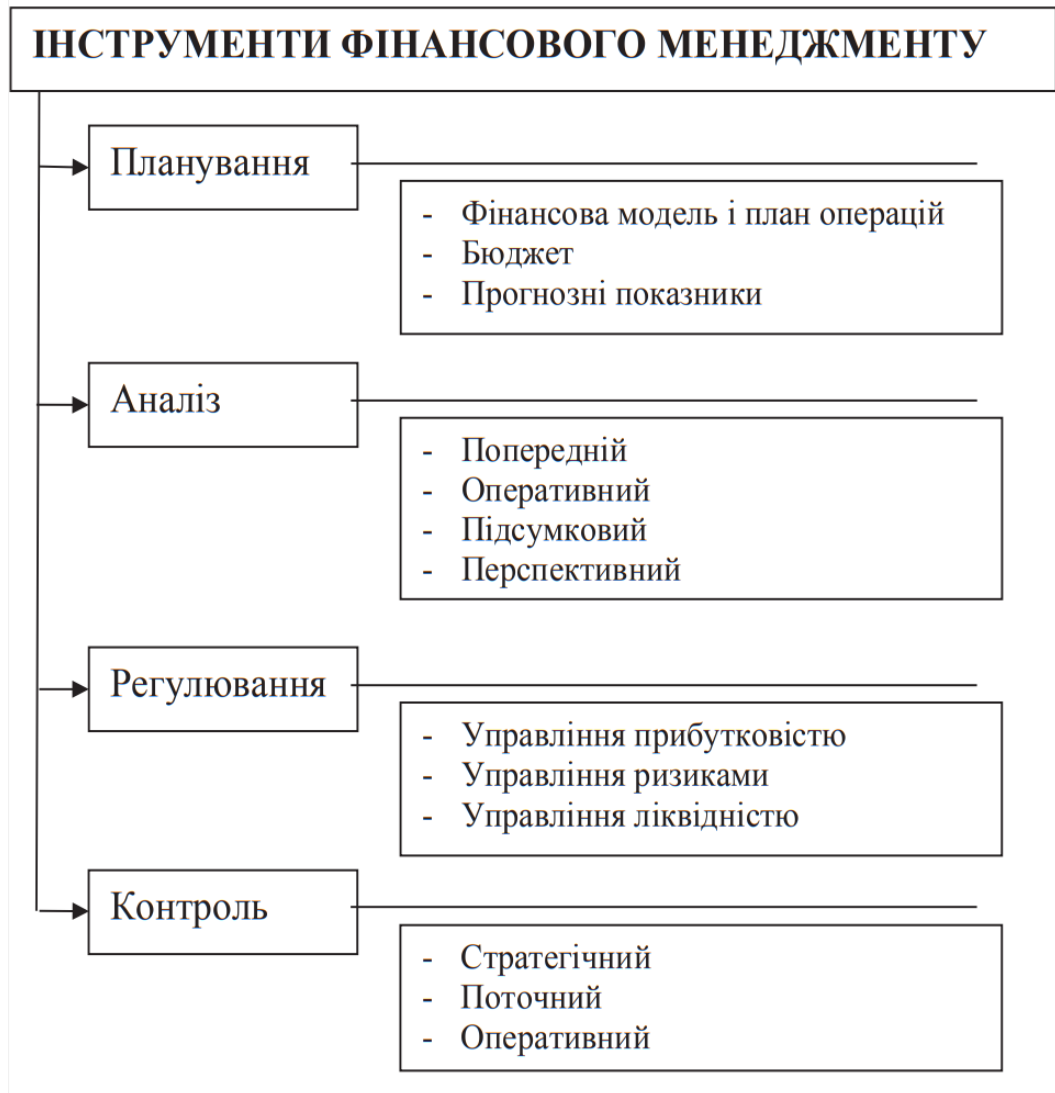

Рис. 1.1 – Інструменти фінансового менеджменту банку

Процес планування – це систематична постановка цілей і визначення складу структури і черговості заходів, спрямованих на їх досягнення. Цей процес дозволяє визначати завдання, які забезпечують ефективне функціонування банку в довгостроковій перспективі та швидку адаптацію до мінливих умов зовнішнього середовища. Визначаються основні тенденції

формування та використання фінансових ресурсів банку, формуються фінансові відносини з контрагентами.

Основними об'єктами фінансового планування в банках є активи і пасиви, портфель банківських послуг і пов'язані з ними доходи і витрати. Фінансовий план складається з двох частин: план портфеля банківських операцій, з одного боку, бюджету – з іншого, а також віддзеркалені виробничі, і портфельні функції банку. Фінансовим планом є документ, в якому бюджет банку і план його портфеля банківських операцій є логічно пов'язаними елементами єдиної системи. Формування бюджету комерційного банку проводиться щодо системи його об'єктів, тобто бюджетних одиниць і полягає у визначення конкретної технології управління фінансами. Таким чином, планування є безперервним і всеосяжним процесом і включає в себе такі етапи:

1) розроблення фінансової моделі банку;

2) розрахунок прогностичних фінансових результатів, формування прогностичного балансу ресурсів і вкладень, складання плану руху капіталу, плану банківських операцій, плану розробки і впровадження нових банківських продуктів та послуг, розрахунок прогностичних показників і нормативів;

3) встановлення лімітів видатків на утримання банку, визначення мінімальної маржі, розрахунок податкових платежів і обов'язкових відрахувань [10].

Фінансовий аналіз виступає однією з основних функцій фінансового менеджменту. Фінансовий аналіз - це процес дослідження фінансового стану та основних результатів фінансової діяльності банку з метою виявлення резервів підвищення його ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку. Його важливість пояснюється тим, що дані аналізу використовуються як база для інших інструментів фінансового менеджменту банку. Основними завданнями фінансового аналізу є:

- визначення показників і нормативів діяльності банку, встановлених зовнішніми регулюючими органами;

- визначення та аналіз показників, що характеризують процес управління активами і зобов'язаннями банку в цілому і управління окремими видами його активних операцій з урахуванням забезпечення ліквідності вкладених в них засобів;

- визначення та аналіз показників, що характеризують процес управління комісійними і торговими операціями банку;

- визначення внутрішніх показників і нормативів, що регулюють ступінь ризику (у тому числі ризику ліквідності) банківських операцій;

- визначення та аналіз показників прибутковості діяльності банку та ефективності процесу управління капіталом (власними коштами) банку;

- визначення та аналіз показників ефективності окремих підрозділів банку та окремих видів операцій, аналіз факторів, що впливають на показники ефективності.

Наступним інструментом є регулювання. Це об'єктивний процес, основою якого є визначення кордонів, яке здійснюється за допомогою різних методів і відповідних їм інструментів для досягнення визначеної мети, що передбачає вплив на об'єкт управління для усунення відхилень від заданих параметрів (графіків, планів, встановлених норм та нормативів). Специфіка банківської діяльності вимагає виділення у складі фінансового регулювання таких функцій: оперативне управління прибутковістю банку; оперативне управління фінансовими ризиками банку; оперативне управління грошовими коштами з метою підтримання необхідного рівня ліквідності.

Академік НАПрН України, професор Л. Воронова дає таке визначення фінансовому контролю: фінансовий контроль — це регламентована правовими нормами діяльність державних і муніципальних та інших публічних органів з перевірки своєчасності й точності планування, обґрунтованості й повноти надходження коштів у відповідні фонди, правильності та ефективності їх використання.

Професор Л. Савченко дає таке визначення: фінансовий контроль — це діяльність державних органів і недержавних організацій, наділених

відповідними повноваженнями, що спрямована на забезпечення законності, фінансової дисципліни, раціональності в ході мобілізації, розподілу і використання фінансових ресурсів держави.

Система контролю, яка забезпечує концентрацію контролюючих дій на найбільш пріоритетних напрямках діяльності банку, своєчасне виявлення відхилень фактичних результатів від передбачених бюджетами та прийняття оперативних управлінських рішень для забезпечення підтримки стабільного стану банківської установи – це фінансовий контроль. Його дія зводиться до перевірки відповідності результатів діяльності банківської установи, контролю за дотриманням нормативів ліквідності, лімітів і показників, встановлених НБУ з урахуванням різних фінансових ризиків; контроль виконання планових завдань, що відображають необхідні обсяги та ефективність операцій банку. Інформаційною базою фінансового менеджменту є внутрішня інформація бухгалтерського обліку, внутрішньобанківська, правова і нормативна бази законодавчих та регулюючих органів, зовнішня економічна інформація.

Зовнішні інструменти забезпечення фінансової безпеки банків є однією з важливих груп, до яких належать: банківське регулювання; банківський нагляд; банківський контроль.

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” банківське регулювання – одна з функцій Національного банку, яка полягає у створенні системи норм, що регулюють діяльність банків, визначають загальні принципи банківської діяльності, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства.

Одним з найважливіших зовнішніх методів забезпечення необхідного рівня фінансової безпеки банків є здійснення банківського нагляду. Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” банківський нагляд – це система контролю й активних дій Національного банку, спрямованих на забезпечення дотримання банками та іншими фінансово-кредитними установами в процесі їх діяльності законодавства України й установлених

нормативів з метою забезпечення стабільності банківської системи й захисту інтересів вкладників [11].

Останньою групою зовнішніх інструментів забезпечення фінансової безпеки банків згідно з базовою класифікацією є банківський контроль. Більшість економічних словників зовнішній банківський контроль визначають як контроль з боку центрального банку за діяльністю комерційних банків. Тобто, це система економічних відносин, спрямованих на забезпечення надійності, ефективності, законності, безпеки банківської діяльності та підвищення ефективності діючої системи фінансової безпеки банківських установ.

Специфіка контролю за банками і банківською діяльністю з боку держави обумовлена низкою особливостей властивий банківському сектору, а також його ролі в безпеці країни. По-перше, банківська система опосередковує проходження платежів практично всіх економічних суб'єктів країни, по-друге, банківській системі притаманний високий рівень системного ризику, який поширюється не тільки на саму банківську систему, а й на всю економіку країни, по-третє, грошові потоки, що проходять через банківські канали піддаються ретельному відстеженню з боку органів фінансового та правоохоронного контролю.

Деякі автори, такі як О.М. Колодізев, О.С. Любунь, виділяють такі види контролю: попередній, поточний та наступний. Цей розподіл є логічним і ґрунтується на загальноприйнятому переліку видів фінансового контролю. Хоча ці види контролю зазвичай використовуються на рівні державних фінансів, при розгляді банку слід використовувати поняття стратегічного, поточного та оперативного контролю [12].

Давайте докладніше розглянемо сутність кожного інструмента фінансового менеджменту.

Фінансове планування - це керування процесами створення, розподілу й використання фінансових ресурсів банку, яке здійснюється шляхом розробки фінансових планів. Воно базується на стратегічному плані банку (визначення

місії, цілей, концепції розвитку) і тактичному плані (бізнес-плані, який визначає конкретні заходи, необхідні для досягнення стратегічних цілей). Фінансовий план включає:

1. Розробка фінансової моделі банку може включати:

- розробку моделі фінансових процесів банку;
- аналіз фінансових даних та індикаторів банку;
- визначення факторів, що впливають на фінансові показники банку;
- розрахунок прогнозних фінансових показників банку.

2. Формування прогнозного балансу ресурсів і вкладень, розрахунок прогнозних фінансових результатів та складання плану руху капіталу, плану банківських операцій, плану розробки і впровадження нових банківських продуктів та послуг можуть включати:

- оцінку доступних ресурсів і вкладень;
- прогнозування фінансових результатів на основі внутрішніх та зовнішніх факторів;
- визначення оптимального руху капіталу для досягнення стратегічних цілей;
- розробку плану банківських операцій та стратегій залучення клієнтів;
- аналіз ринкових тенденцій та розробку нових банківських продуктів та послуг.

3. Формування бюджету банку на рік за його видатковою і дохідною частинами включає:

- оцінку очікуваних доходів банку;
- визначення обсягів видатків на основі стратегічних та операційних потреб;
- розподіл бюджету на різні функціональні області і відділи банку;
- встановлення цілей та показників ефективності для контролю бюджету.

4. Встановлення лімітів видатків на утримання банку, визначення мінімальної маржі та прибуткової частини бюджету, розрахунок податкових платежів.

Фінансовий аналіз, являючись ключовою функцією фінансового менеджменту, є процесом, що досліджує фінансовий стан та основні результати фінансової діяльності банку з метою виявлення можливостей для підвищення його ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку [3, с. 324]. Цей аналіз відіграє важливу роль, оскільки використовується як основа для інших інструментів фінансового менеджменту банку.

Основними завданнями фінансового аналізу є:

1. Визначення показників і нормативів, що регулюють діяльність банку, встановлені зовнішніми регулювальними органами.
2. Визначення та аналіз показників, які описують процес управління активами та зобов'язаннями банку в цілому, а також управління окремими видами активних операцій, з огляду на забезпечення ліквідності вкладених коштів.
3. Визначення та аналіз показників, що характеризують процес управління комісійними та торговельними операціями банку.
4. Визначення внутрішніх показників і нормативів, які контролюють рівень ризику банківських операцій, зокрема ризику ліквідності.
5. Визначення та аналіз показників рентабельності діяльності банку та ефективності управління його капіталом (власними коштами).
6. Визначення та аналіз показників ефективності окремих підрозділів банку та конкретних видів операцій, а також аналіз факторів, що впливають на показники ефективності [13].

1.2. Законодавче регулювання фінансової діяльності комерційного банку

Стійке економічне зростання потребує наявності стабільної та динамічно розвиваючоїся банківської системи. У сучасній економіці банківська система відіграє важливу роль, оскільки є сильно пов'язаною з усіма секторами економіки. Основні функції банків полягають у забезпеченні неперервного грошового обігу, наданні фінансування підприємствам, державі та приватним

особам, а також створенні сприятливих умов для нагромадження заощаджень в національній економіці.

Однією з важливих функцій держави є правове регулювання діяльності банків з метою забезпечення стабільності банківської системи. Регулювання та нагляд за банківською діяльністю здійснюються відповідно до Конституції України, Закону України "Про банки і банківську діяльність", Закону України "Про Національний банк України", інших законодавчих актів України та нормативно-правових актів Національного банку України.

Закон України "Про банки і банківську діяльність" визначає основні складові банківської системи, а також встановлює економічні, організаційні та правові принципи створення, функціонування, реорганізації та ліквідації банківських установ. Згідно зі статтею 2 цього закону, банківська діяльність включає залучення грошових коштів фізичних та юридичних осіб у вклади, а також розміщення цих коштів від свого імені, на власних умовах та на свій ризик, відкриття та ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб.

У регулюванні банківських відносин важливу роль відіграють підзаконні акти, які містять норми банківського права, такі як акти Президента України, Кабінету Міністрів України, міністерств та відомств, що стосуються банківської сфери, а також правові акти Національного банку України.

Сучасний стан нормативно-правового регулювання банківської діяльності в Україні вказує на серйозні проблеми, які ускладнюють правозастосовну діяльність учасників правових відносин у банківській системі. Неспіввідношення між діючою правовою базою та суспільно-економічними реаліями сучасності знижує рівень захисту споживачів банківських послуг, самих банків та обмежує інвестиційну привабливість України.

Наразі можна зауважити, що вітчизняне банківське законодавство є заплутаним і не завжди логічно структурованим. Зокрема, правові норми, які регулюють банківську діяльність, розкидані по різних нормативно-правових актах, що ускладнює їх практичне застосування, а часом навіть робить його неможливим [14].

Законодавче регулювання банківської діяльності в Україні зазнало змін протягом останніх років. Були внесені поправки до Закону України "Про банки та банківську діяльність", які передбачають зміну розміру статутного капіталу банків та введення нових термінів для його відповідності; були впроваджені нові правила корпоративного управління банків, що стосуються розкриття інформації про структуру власності та ідентифікації ключових учасників банку; були уточнені та доповнені питання щодо виключної компетенції загальних зборів учасників та Ради банку, необхідності наявності незалежних членів та нових критеріїв кваліфікації пов'язаних осіб, а також застосування особливостей згідно з Законом України "Про фінансову реструктуризацію".

З 2014 по 2016 роки прийнято:

– «Положення про організацію внутрішнього контролю в банках України» (Постанова Правління Національного банку України від 29 грудня 2014 року № 867);

– «Положення про визначення пов'язаних з банком осіб» (Постанова Правління Національного банку України від 12 травня 2015 року № 315);

– «Положення про порядок подання відомостей про структуру власності банку» (Постанова Правління Національного банку України від 21 травня 2015 року № 328);

– «Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» (Постанова Правління Національного банку України від 30 червня 2016 року № 351).

Ці нормативно-правові акти сприяють уточненню та чіткості в правовому регулюванні банківської діяльності в Україні. Закон України "Про споживче кредитування", що набрав чинності 10 червня 2017 року, був прийнятий з метою закріплення на законодавчому рівні механізму споживчого кредитування, який максимально захищав би права та інтереси як споживачів фінансових послуг, так і кредиторів [15].

Цей Закон встановлює загальні правові та організаційні принципи споживчого кредитування в Україні відповідно до міжнародних правових

стандартів у даній сфері і сприятиме розвитку чесної конкуренції на ринку фінансових послуг, а отже, сприятиме загальному розвитку економіки. На сучасному етапі Національний банк України підтримує розроблений групою фахівців під керівництвом консультанта Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) проект Закону України "Про діяльність з управління заборгованістю".

Мета даного законопроекту полягає у забезпеченні правового статусу компаній з управління заборгованістю в Україні, створенні конкурентного середовища на вторинному ринку кредитів і поліпшенні правового регулювання передачі прав вимог за заборгованістю, зокрема проблемної заборгованості банків. Ці кроки сприятимуть відновленню активного кредитування в Україні. Таким чином, банківська система України функціонує на основі комплексу нормативно-правових актів, який відомий як "банківське законодавство" і регулює соціальні відносини у сфері банківської діяльності. У зв'язку з динамічним характером банківських відносин постійно потрібні зміни, спрямовані на вдосконалення нормативно-правової бази.

Початковою точкою формування правового регулювання банківської діяльності в Україні можна вважати Декларацію про державний суверенітет України від 16.07.1990, яка оголосила економічну самостійність країни. Економічна самостійність України є важливою складовою національного суверенітету і передбачає незалежність в рішеннях про економічний розвиток.

Великим кроком у встановленні правового регулювання банківської діяльності стало прийняття Закону УРСР "Про економічну самостійність Української РСР" та Закону УРСР "Про банки і банківську діяльність" від 20.03.1991, які встановили правову основу для Національного банку України та комерційних банків. Ці закони визначали правовий статус та функції Національного банку України, порядок створення та припинення діяльності банків, перелік банківських операцій, а також гарантували право клієнтів на вільний вибір банку.

До важливих нормативно-правових актів, що регулювали банківську діяльність, також відносяться Закон України "Про цінні папери і фондову біржу" від 18 червня 1991 р. № 1201-ХІІ, Закон України "Про господарські товариства" від 19 вересня 1991 р. № 1576-ХІІ та інші [14].

Також варто відзначити Програму надзвичайних заходів для стабілізації економіки України та виходу з кризового стану, яка була схвалена Постановою Верховної Ради УРСР від 03.07.1991. Ця програма передбачала зниження наполовину процентних ставок за банківські кредити підприємствам, які збільшують виробництво продовольства і промислових товарів народного споживання в 1991-1992 роках. Також вона передбачала надання платних послуг населенню з компенсацією витрат банків Міністерством фінансів УРСР. Декрет Кабінету Міністрів України від 09.12.1992 № 5-92 "Про звільнення суб'єктів господарської діяльності від сплати процентів за кредити та від відповідальності за прострочення їх погашення" також був введений на виконання Указу Президента України від 02.11.1993 № 502-93 "Про додаткові заходи щодо вдосконалення валютного регулювання". В рамках цих заходів, було тимчасово припинено валютні торги на Українській міжбанківській валютній біржі та заборонено проведення операцій з купівлі-продажу іноземної валюти на інших біржах і в кредитно-фінансових установах. Операції з купівлі-продажу іноземної валюти на Українській міжбанківській валютній біржі були відновлені лише 01.10.1994 на підставі Указу Президента України від 22.08.1994 № 457/94.

Велике значення для розвитку банківської діяльності в Україні мають наступні нормативні акти: Указ Президента України «Про грошову реформу в Україні» від 25.08.1996 № 762/96, Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14.06.1994, Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 № 679-ХІV та Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 №2121-ІІІ.

Протягом 1990-х років відбулося становлення вітчизняної банківської системи з точки зору нормативно-правового та інституціонального аспектів. Проте, у цей період було недостатньо уваги приділено розвитку банківського законодавства, і протягом тривалого часу основним нормативно-правовим актом залишався Закон України «Про банку і банківську діяльність» 1991 року. Відсутність системи спеціальних законів, що регулюють банківську діяльність, створила правовий вакуум, який Національному банку України довелося заповнювати своїми нормативно-правовими актами. Ця ситуація фактично змусила центральний банк самостійно вирішувати питання, що входять до його компетенції, але ще не були врегульовані чинним законодавством, порушуючи таким чином статтю 92 Конституції України [15].

Починаючи з 2000 року, спостерігається стійка тенденція до розвитку та удосконалення банківського законодавства. Зокрема, Верховна Рада України приймає нову редакцію Закону України "Про банки і банківську діяльність" від 7 грудня 2000 року № 2121-III, Закон України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні" від 5 квітня 2001 року № 2346-III, Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" від 12 липня 2001 року № 2664-III, Закон України "Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб" від 20 вересня 2001 року № 2740-III (який втратив чинність згідно із Законом України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб" від 23 лютого 2012 року № 4452-VI), а також інші закони. Важко переоцінити значення цих законодавчих актів для розвитку банківської системи.

Прийняття Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» від 28.11.2002 № 249-IV, що був чинним до 06.02.2015, разом з Законами України «Про іпотеку» від 5 червня 2003 р. № 898-IV, «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати» від 19 червня 2003 р. № 979-IV, «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» від 18 листопада 2003 р. № 1255-IV , та «Про фінансовий лізинг» у редакції Закону України від 11 грудня 2003 р. №

1381-IV та інші закони мали велике значення для банківської системи України. Також варто згадати Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV та Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV.

Протягом періоду з 2008 по 2010 роки Верховною Радою України було прийнято переважно законодавчі акти, спрямовані на подолання наслідків фінансової кризи, які вплинули на банківський сектор та економіку загалом. До цих актів належать, зокрема, Закони України «Про першочергові заходи для запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 31 жовтня 2008 року № 639-VI, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, щодо заборони банкам односторонньо змінювати умови договору банківського вкладу та кредитного договору» від 12 грудня 2008 року № 661-VI, «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва» від 25 грудня 2008 року № 800-VI, «Про внесення змін до деяких законів України з метою подолання негативних наслідків фінансової кризи» від 23 червня 2009 року № 1533-VI, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей проведення заходів з фінансового оздоровлення банків» від 24 липня 2009 року № 1617-VI. Серед цих законодавчих актів слід виділити Закон України «Про першочергові заходи для запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та внесення змін до деяких законодавчих актів».

У 2012 році було прийнято Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 23.02.2012 № 4452-VI, який передав Національному банку України повноваження з виведення неплатоспроможних банків з ринку та делегував їх Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Це включало запровадження тимчасової адміністрації та призначення ліквідатора. При цьому Національний банк України продовжував виконувати функції банківського регулювання та нагляду, зокрема з посиленням наглядом за проблемними банками та затвердженням програм фінансового оздоровлення в межах встановлених строків. Ця передача повноважень щодо виведення неплатоспроможних банків з ринку відповідає Директиві Європейського

парламенту та Ради 94/19/ЄС «Про схеми гарантування депозитів» від 30.05.1994.

У 2014-2015 роках, через значне погіршення фінансово-економічної ситуації в Україні, виявились системні проблеми у банківському секторі економіки. Ці проблеми частково виникли внаслідок недосконалості банківського законодавства. Національний банк України мав низьку інституційну спроможність, зокрема його функціональна та фінансова незалежність були слабкими. Банківський нагляд був неефективним, і Національний банк України не мав органів, які б забезпечували ефективний нагляд за системою внутрішнього контролю. Також Національний банк України не мав доступу до державних реєстрів, а також не було стратегії капіталізації банків. Це призвело до того, що більшість проблем, з якими зіткнувся банківський сектор в 2014-2015 роках, не були виявлені та запобіжені заздалегідь. Крім того, низькі вимоги до розкриття структури власності банків призвели до того, що на кінець 2013 року Національний банк України мав інформацію про реальних власників менш ніж третини всіх діючих банків [16].

Починаючи з 2014 року, було прийнято кілька нормативно-правових актів, серед яких варто зазначити Закон України «Про заходи, спрямовані на сприяння капіталізації та реструктуризації банків» № 78-VIII, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розбудови інституційної спроможності Національного банку України» від 18.06.2015 № 541-VIII та Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності пов'язаних із банком осіб» від 02.03.2015 № 218-VIII. Ці закони спрямовані на посилення вимог до розкриття структури власності банків. Крім того, тепер банки зобов'язані публікувати інформацію про ключових учасників банку, тобто фізичних осіб, які безпосередньо або опосередковано через інші юридичні особи володіють корпоративними правами у банку. Розширено перелік пов'язаних з банками осіб, і встановлено жорсткі обмеження щодо проведення операцій між банками та пов'язаними особами лише на поточних ринкових умовах. Також передбачено цивільно-

правову, адміністративну та кримінальну відповідальність для пов'язаних із банками осіб у разі неплатоспроможності банку, здійснення ризикових операцій, що загрожують інтересам вкладників або інших кредиторів банку, а також їх обов'язок відшкодувати завдану банку шкоду. Відповідні зміни спрямовані на виконання принципів 5 «Критерії ліцензування» та 20 «Операції з пов'язаними особами» Основних принципів ефективного банківського нагляду Базельського комітету.

З метою зміцнення незалежності та функціональної автономії Національного банку України, було внесено зміни до порядку розподілу прибутку банку. Новий порядок передбачає, що прибуток першочергово направляється на формування загальних і додаткових резервів регулятора, а авансове перерахування прибутку до Державного бюджету України забороняється. Також було розширено повноваження Ради Національного банку України, включаючи нагляд за системою внутрішнього контролю банку та можливість створення аудиторського комітету за рішенням Ради. Законом також передбачено право регулятора мати доступ до інформації з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно. Ці зміни спрямовані на виконання принципу 2 «Незалежність, звітність, наявність ресурсів та юридичний захист органів банківського регулювання та нагляду» Основних принципів ефективного банківського нагляду Базельського комітету.

Важливим впливом на розвиток банківського права України було укладення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2014 році. Згідно зі статтею 133 цієї Угоди, передбачається поступове приведення законодавства України в сфері регулювання банківських та інших фінансових послуг у відповідність до *acquis communautaire* Європейського Союзу, з дати підписання Угоди.

У травні 2015 року Правління Національного банку України прийняло Постанову № 312 "Про затвердження Змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні". Ці зміни були введені з метою виконання "Загальних вимог до регулювання та нагляду за діяльністю

внутрішньодержавних системно важливих банків", прийнятих Базельським комітетом у 2012 році.

Проте, значна частина роботи з адаптації банківського законодавства та нормативно-правових актів Національного банку України до міжнародних стандартів ще попереду. Серед перспективних напрямків слід відзначити необхідність апроксимації банківського законодавства України до законодавства Європейського Союзу, лібералізацію фінансових ринків і встановлення режиму внутрішнього ринку з Європейським Союзом у сфері фінансових послуг, скасування адміністративних обмежень для забезпечення вільного руху капіталу, вдосконалення спеціальних вимог до капіталу, ліквідності та інших показників на основі принципів "Базель III", перехід до ризик-орієнтованого банківського нагляду та покращення принципів корпоративного управління в банках.

Отже, з моменту, коли Україна оголосила про свою незалежність, відбулися значні зміни у формуванні та розвитку банківського законодавства України. Згідно з думкою вчених, важливим етапом стало прийняття Закону України "Про банки і банківську діяльність" 7 грудня 2000 року. Цей закон в цілому відповідає міжнародним стандартам у сфері банківського регулювання, включаючи рекомендації Базельського комітету з банківського нагляду та директив Європейського Союзу (ЄС) щодо координації діяльності кредитних установ. Цей закон встановив основні принципи створення, реорганізації, діяльності, відновлення платоспроможності та ліквідації банків, а також здійснення нагляду за ними та порядок застосування відповідних заходів впливу. Тому його можна вважати основним законодавчим актом, який визначає ключові принципи функціонування банківської системи України.

Аналіз законодавства свідчить про наявність великої кількості нормативно-правових актів, що регулюють банківську діяльність. Однак, не зважаючи на це, банківське законодавство потребує змін та вдосконалення. Експерти у сфері банківської справи висловлюють необхідність розробки нових законів, таких як "Про фінансові послуги та діяльність з надання фінансових

послуг", "Про страхування" та "Про кредитні спілки", а також впровадження законодавчих змін щодо розвитку вторинного ринку непрацюючих кредитів. Нормативно-правові акти, які регулюють банківську діяльність також потребують подальшої гармонізації відповідно до європейських стандартів.

Отже, для вдосконалення системи регулювання банківської діяльності в Україні, першочерговою задачею є розробка стратегічного документа, який визначатиме подальший розвиток банківської системи та діяльності банків в Україні. Один з можливих документів цього виду - "Стратегія розвитку банківської системи та діяльності на період до 2030 року". Важливо, щоб цей документ був розроблений і схвалений на державному рівні. Основна мета стратегії полягатиме у поліпшенні роботи банківської системи України, збільшенні довіри до неї з боку населення та залучення зовнішніх інвесторів.

Серед найважливіших завдань для подальшого удосконалення законодавчого регулювання у сфері банківської діяльності варто звернути увагу на необхідність забезпечення прозорості функціонування банків, покращення нормативного контролю за виведенням з ринку неплатоспроможних банків і заборони їм надавати банківські послуги, а також вдосконалення правового регулювання стосовно управління непрацюючими кредитами [17].

1.3. Методичні підходи до планування фінансової діяльності комерційного банку

Глобалізація фінансових ринків, розвиток інформаційних технологій та розширення асортименту банківських послуг спричиняють трансформаційні економічні процеси у банківській сфері, але ці процеси також приносять багато проблем самим банкам. Основні проблеми пов'язані з недосконалістю законодавства та нормативної бази, що стосуються регулювання банківської діяльності, а також з фінансовою нестабільністю економіки. Крім того, вітчизняні банки відстають від іноземних конкурентів щодо обсягів накопичених фінансових ресурсів.

У країнах з розвинутими ринковими відносинами фінансове планування банківської діяльності розпочалося вже з 60-х років ХХ століття, оскільки були виявлені численні зміни, що ускладнювали банківський бізнес і посилювали конкуренцію в цій галузі.

Проблеми фінансового планування були досліджені в працях вітчизняних і закордонних науковців, таких як Б. Берман, В. Бочаров, Ф. Модільяні, Д. Полферман, І. Фішер, М. Фрідман, О. Василик, А. Герасимович, С. Козьменко, В. Міщенко, А. Мороз, А. Пересада, Н. Шелудько, Ф. Шпіга.

Необхідність фінансового планування в Україні обумовлена наступними основними причинами.

В першу чергу, банки були змушені планувати свою фінансову діяльність у зв'язку з загальносвітовими тенденціями. Одним з ключових процесів у сучасній світовій економіці є прогресуюча глобалізація. Термін "глобалізація" був вперше використаний Дж. Макликом у 1981 році, а саме поняття запропонував Т. Леввіт в 1983 році, описуючи злиття ринків окремих продуктів, виготовлених транснаціональними корпораціями. Глобалізація світових фінансів проявляється в широкому спектрі глобальних фінансових потоків, які здійснюються з регіону в регіон і забезпечують високу швидкість грошового обороту на світових ринках. Це збільшує ризики міжнародних фінансових операцій і вимагає розвитку процесів фінансової глобалізації, а також планування фінансової діяльності в кожній національній банківській системі [18].

По-друге, стратегічною проблемою фінансової інтеграції є можливість національних банків входити на міжнародні грошові та фінансові ринки. Без цього вони не можуть бути повноцінними конкурентними банківськими структурами, які захищають інтереси національних резидентів та своїх держав на світовому ринку. Проте рішення цієї проблеми перш за все залежить від зняття протекціоністських обмежень держави щодо впровадження іноземного капіталу в національний банківський сектор.

По-третє, необхідність фінансового планування банківської діяльності пояснюється зменшенням дохідності активних операцій банку, зростанням вартості ресурсів порівняно з їхнім розміщенням, зниженням прибутку та рентабельності банку.

Фінансове планування має значення для практики, оскільки воно включає детальне планування основної діяльності банку та оцінку його результатів у кількісному виразі.

Фінансове планування є складовою частиною загального процесу планування, який включає наступні етапи:

- стратегічне планування розвитку банку, що визначає концепцію його розвитку та формує стратегічні цілі;
- тактичне планування, яке включає складання бізнес-планів;
- оперативне планування, що встановлює конкретні завдання для досягнення стратегічних та тактичних цілей.

Українська банківська практика пов'язує поняття "фінансове планування" з оперативним (короткотерміновим) плануванням. У зарубіжній практиці оперативне фінансове планування часто називають "бюджетуванням" (англ. budgeting).

Сучасні науковці розглядають термін "оперативне фінансове планування" як синонім поняття "бюджетування".

Після аналізу літературних джерел вітчизняних та зарубіжних науковців стосовно сутності поняття "бюджет", було сформульовано його визначення з урахуванням особливостей банківської діяльності. Таким чином, бюджет банку є фінансовим документом, що відображає витрати на реалізацію фінансових операцій та надходження від них, а також визначає джерела доходів та витрат, фіксує фінансовий результат діяльності банку.

Вивчення наукової літератури щодо трактування поняття "бюджетування" дозволяє приділити увагу більш широкому розумінню цього терміну. Згідно з цим розумінням, бюджетування є процесом складання оперативних фінансових планів з одного боку, а з іншого - управлінською

технологією. Деякі науковці визначають бюджетування в банку як управлінську технологію, що поєднує процес оперативного фінансового планування, обліку та контроль операцій банку.

Процес бюджетування, який є складовою системи фінансового планування банку, включає такі етапи: 1) складання планового бюджету банку; 2) облік фактичного виконання бюджету; 3) контроль та регулювання результатів виконання бюджету. Визначення об'єктів є основою процесу бюджетування. З цією метою розглядають детальну класифікацію об'єктів бюджетування в банку, до яких відноситься планування, облік, контроль та аналіз виконання бюджетів, такі як операції, бюджетні центри, філії та банк в цілому.

Існує різноманітність підходів до фінансового планування, яка залежить від типу операцій, що здійснюються банком (активні, пасивні або розрахункові). Незалежно від цього, планування складається з двох основних компонентів - обсягу та ціни. Бюджетування вимагає створення організаційно-фінансової структури в банку, яка забезпечує формування бюджетних параметрів та контроль над процесом бюджетування. Це завдання полягає у створенні фінансової структури, що включає сфери фінансової відповідальності, які є об'єктами бюджетування та розподіляються між структурними підрозділами банку.

Найважливішим етапом у процесі складання бюджету банку є підготовка планових бюджетів бюджетними центрами банку, включаючи операційний бюджет, фінансовий бюджет та інвестиційний бюджет. Операційний бюджет банку складається з кількох компонентів, таких як Бюджет продуктів, Бюджет трансфертів, Кошторис адміністративних витрат та Бюджет доходів і витрат [19].

Основним інструментом для планування фінансової діяльності банку є фінансовий план. З теоретичної точки зору, фінансовий план є документом, де бюджет комерційного банку і план його активів, пасивів та послуг логічно поєднуються як взаємопов'язані елементи однієї системи. В загальному

розумінні, фінансовий план банку включає баланс доходів та витрат від фінансової діяльності. Таким чином, формування фінансового плану банку охоплює розробку планів доходів та витрат, а також складання звіту про прибутки і збитки та прогнозування фінансових показників.

У банківській практиці адаптивна система планування включає три основні компоненти: стратегічне, тактичне та оперативне планування, як більшість науковців вважають.

В умовах динамічного зовнішнього економічного середовища в перехідний період збільшується кількість негативних наслідків управлінських помилок, тому стратегічне управління банком, зокрема його фінансова складова, потребує все більшої уваги.

Вищезазначене обумовлює необхідність розвитку методології стратегічного фінансового планування діяльності банку, тому цей напрямок дослідження є актуальним.

Існують різні погляди на необхідність та ефективність стратегічного управління в банківській діяльності, проте наша точка зору полягає в тому, що високий рівень зростання масштабів і складності діяльності банків ставить вимоги до якості управлінських рішень, які мають базуватись на системі стратегічних цілей та принципів, розробці та застосуванні ефективної фінансової політики.

Головною метою фінансової політики є створення ефективної системи управління фінансами, яка сприяє досягненню стратегічних та тактичних цілей банку.

Стратегічний та тактичний аспекти фінансової політики тісно пов'язані: правильний вибір стратегії створює сприятливі умови для вирішення тактичних завдань. Це пояснюється тим, що фінансова тактика:

- охоплює конкретні практичні заходи, методи та прийоми реалізації обраної фінансової стратегії;
- підпорядковує стратегію і водночас коригує окремі напрямки використання та формування ресурсів банку в короткостроковій перспективі;

- забезпечує реалізацію стратегічних цілей підприємства з мінімальними витратами часу та ресурсів у поточному періоді.

Для ефективного формування варіантів управлінських рішень можна використовувати ієрархічну систему фінансового планування. Ця система підтверджує, що в залежності від рівня ієрархії планування загальні функції підтримки ухвалених управлінських рішень мають свою особливість (рис. 1.2).

Рис. 1.2 – Ієрархічна система фінансового планування у банку

Крім вказаних рівнів планування, в світовій практиці бізнес-плани широко використовуються для реалізації проектів, спрямованих на удосконалення напрямків банківської діяльності. Бізнес-план детально викладає стратегію, тактику та бюджети банку. Його основна мета полягає у забезпеченні загального розуміння завдань банку та визначенні кількості, якості та напрямків розподілу ресурсів для їх виконання.

Бізнес-план є управлінським документом, що використовується для встановлення поточних завдань на конкретний період, визначення пріоритетів та методів організації банківської діяльності [20].

Бізнес-план є універсальним документом, оскільки він:

- відображає корпоративну стратегію банку та її ключові компоненти - ринкову, фінансову та організаційну стратегії;
- використовується як інструмент саморегулювання діяльності банку та формує його стратегію і тактику;
- дозволяє оцінити можливості банку виконувати нові цілі та завдання, обирати найрозумніші управлінські рішення та виявляти слабкі та сильні сторони кадрового потенціалу банку.

Кожен тип плану представляє складну модель майбутньої діяльності банку або його підрозділів, яка включає основні показники їх функціонування.

Система планів банку має комплексний характер і складається з таких компонентів:

- стратегічний план банку;
- плани розвитку банку (поточні, тактичні, оперативні, диспозитивні);
- бізнес-плани.

Стратегічний план відображає основну мету розвитку банку і має концептуальний характер. Він включає місію, загальні цілі, шляхи досягнення цих цілей і розрахований на тривалий період (зазвичай 5-10 років). Стратегія базується на реальних можливостях банку та його реакції на об'єктивні внутрішні та зовнішні фактори. Важливо зрозуміти, що стратегія не залежить виключно від часу, а перш за все відповідає напрямку розвитку. Хоча стратегічне планування спрямоване на довгострокову перспективу, воно не обмежується певним періодом часу, а охоплює комплекс ідей щодо розвитку банку.

Основну відповідальність за розробку стратегії несе вище керівництво банку, оскільки стратегічне планування потребує високої кваліфікації, широкого охоплення проблем банківської діяльності та урахування багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів.

Основна мета стратегічного планування полягає в створенні моделі майбутнього успішного функціонування банку, яка може мати активний або оборонний характер.

Тактичне планування - це процес реалізації стратегії розвитку банку на певний період часу (зазвичай один або два роки). Тактичні плани включають конкретні методи використання кредитних ресурсів, необхідних для досягнення довгострокових цілей банку. Зміст тактичних планів деталізується по кварталах і місяцях.

Тактика, яка походить з грецького слова, означає маневрування силами та ресурсами для досягнення конкретних цілей. Тактичне планування пов'язане з оптимальним розподілом банківських ресурсів на короткий період часу.

Основна різниця між стратегічним і тактичним плануванням полягає в тому, що стратегічне планування зосереджене на визначенні майбутнього напрямку функціонування банку, встановленні того, чого він прагне досягти, тоді як тактичне планування фокусується на тому, як саме досягнути цих цілей. Отже, основна різниця полягає у відмінності між цілями і методами. Тактичні плани ґрунтуються на об'єктивній інформації, тому вони менш суб'єктивні. Банківські аналітики використовують сучасні комп'ютерні технології та методи для розробки планів. Виконання тактичних планів пов'язане з меншим ризиком, оскільки вони стосуються внутрішніх проблем діяльності банку.

Тактичне планування є натуральним продовженням стратегічного планування, оскільки воно визначає послідовність заходів і календарний графік досягнення стратегічних цілей, уточнює зміст стратегічних дій.

У банку будь-яке планування, особливо тактичне, має важливе значення в рамках вільної ринкової системи і є основним механізмом саморегуляції. Поточне планування банківської діяльності передбачає розробку планів на всіх рівнях управління та в усіх сферах діяльності банку.

Основним завданням поточного планування є забезпечення збалансованості планових завдань у всіх напрямках діяльності. Прийняття рішень на рівні поточного планування є менш суб'єктивним, оскільки базується

на конкретних об'єктивних даних і менше залежить від невизначеності на ринку. Виконання поточних рішень, зазвичай, пов'язане з вирішенням внутрішніх проблем. Поточні плани легше оцінювати, оскільки вони виражаються в конкретних цифрових показниках, що різносторонньо характеризують діяльність банку.

Одним з видів поточного планування є оперативне планування, яке забезпечує синхронізацію бізнес-процесів усіх структурних підрозділів банку. Термін "оперативне" підкреслює, що планування конкретних операцій відбувається в найкоротші терміни (день, тиждень, місяць) і охоплює окремі сфери діяльності банку, такі як бізнес-процеси, маркетинг, складання бюджетів та інше.

Диспозитивне планування сприяє виконанню оперативних планів і орієнтується на ще коротші терміни (день, година). Бізнес-плани характеризуються детальним обґрунтуванням доцільності впровадження нових ідей та пропозицій, спрямовані на досягнення подальшого ефективного розвитку банку. Складання бізнес-планів відбувається за допомогою спеціальних методик. Результати бізнес-планів використовуються для формування поточних і стратегічних планів діяльності підприємства. Багато вчених, як вітчизняних, так і зарубіжних, проводять межу між стратегічним і довгостроковим плануванням.

Такий розподіл є обґрунтованим, оскільки стратегічне планування визначає напрямок руху банку, а довгострокове планування вказує на тривалість планування. За ознакою тривалості (періоду часу), стратегічне планування може бути довгостроковим, середньостроковим, короткостроковим та оперативним.

Довгострокове планування охоплює період 10-15 років. Вибір тривалості планового періоду обумовлений суттєвими змінами в банківських інформаційних технологіях, ресурсному складі, клієнтських потребах у банківських продуктах та послугах.

Середньострокове планування проводиться на найближчі 3-5 років і уточнює довгострокові плани або більш детально конкретизує різні напрямки діяльності банку (фінансова стійкість, використання ресурсів, цінова політика). На основі середньострокових планів розробляються короткострокові плани розвитку банку на період від 1 до 3 років, їх особливість полягає у можливості коригування показників відповідно до змін у економічному середовищі.

Оперативні плани спрямовані на короткий період, до 1 року, і включають конкретні поточні завдання для підрозділів банку та його філій. Вони гарантують виконання короткострокових планів за допомогою чітко визначених ресурсів і засобів. Щоб система фінансового планування працювала ефективно, рекомендується дотримуватися наступних умов:

- система планування має базуватися на наявній в банку системі центрів відповідальності, повноважень і контролю, інакше реалізація навіть найкращих планів буде неефективною;

- процес коригування фінансових планів повинен відповідати змінам у структурах організації, кадрових розстановках і системах управління банком;

- плани повинні бути оптимізовані з урахуванням інтересів власників, а також економічних і інвестиційних критеріїв;

- фінансова діяльність банку повинна бути формалізована таким чином, щоб можна було застосовувати математичні методи, включаючи моделювання, для вирішення планувальних задач;

- процес фінансового планування має бути неперервним: одночасно з використанням та аналізом результатів виконання плану в одному періоді, приймаються фінансові плани на наступний період.

У плануванні слід використовувати багатоваріантні підходи: розраховувати оптимальну, песимістичну та оптимістичну версії фінансового плану.

При формуванні фінансових планів доцільно залучати якомога більше спеціалістів з банку. Це пояснюється тісним зв'язком функції планування з

іншими аспектами управління, зокрема з мотивацією персоналу банку. Винагорода за працю впливає на результати реалізації планів.

Таким чином, складання фінансового плану в банку є складним процесом, який включає взаємодію між підрозділами банку, відділом планування і керівництвом. Для розвитку та впровадження процесів фінансового планування в банку рекомендується:

- впровадження підходу з оцінки вартості в процесі фінансового планування банку дозволяє:

- врахувати всі необхідні ресурси для збільшення інвестицій, сприяючи розвитку банку;

- суттєво підвищити якість та ефективність прийнятих рішень шляхом формування оптимального обсягу, структури та формату інформації, необхідної для складання фінансового плану, керівником підрозділу та ключовим спеціалістом;

- враховувати не тільки витрати, але й ризики в банківській діяльності, у відміну від бухгалтерського прибутку;

- розробка окремих фінансових планів для впровадження та просування окремих банківських продуктів, з подальшою консолідацією їх у фінансові плани розвитку портфеля банківських продуктів. Фінансовий план розвитку портфеля банківських продуктів призначений для інтеграції оцінки вартості окремих продуктів у фінансовий план розвитку банку.

- розроблення методичних настанов щодо складання фінансових прогнозів, стратегічних та поточних фінансових планів, а також аналізу їх показників та результатів виконання. Введення критерію якості планів.

Отже, з метою розвитку механізму фінансового планування банку розглянемо процедуру формування фінансового плану банку, яка міститиме такі етапи.

Першим кроком у процесі формування фінансового плану банку є вибір об'єкта дослідження.

Другим кроком є розрахунок системи показників для оцінки поточного фінансового стану банку у таких групах коефіцієнтів: фінансова стійкість, ділова активність, ліквідність та рентабельність.

Третім кроком є ідентифікація відповідних показників для оцінки поточного фінансового стану банку у кожній з чотирьох груп коефіцієнтів.

Четвертим кроком є оцінювання ефективності фінансового планування діяльності банку, що базується на оцінці поточного фінансового стану та фінансового потенціалу банку, і може проводитися з використанням регресійного аналізу.

П'ятим кроком є визначення конкурентної стратегії банку, залежно від рівня конкурентних переваг, таких як "регіональний лідер", "накопичення" або "імітаційна поведінка", які використовуються банківськими установами.

Шостим етапом у процесі формування фінансового плану банку є встановлення цілей діяльності банку на стратегічному, тактичному та оперативному рівнях, залежно від його фінансового стану та обраної конкурентної стратегії. Сьомим етапом є процедура складання фінансового плану банку. Загалом, процес формування фінансового плану банку складається зі стратегічних, тактичних та оперативних фінансових планів. На цьому етапі відбувається:

- 1) визначення планових показників для оцінювання поточного фінансового стану банку на основі об'єктивних характеристик, розрахованих на основі його фінансового потенціалу;

- 2) визначення можливих альтернативних варіантів фінансового плану банку (оптимістичний та песимістичний);

- 3) формування планового балансу банку на всіх рівнях відповідно.

Восьмим етапом процесу формування фінансового плану банку є визначення та обґрунтування можливих шляхів досягнення встановлених планових показників діяльності банку.

Суть восьмого етапу полягає в постійному моніторингу виконання фінансового плану, можливості його періодичного коригування, визначенні

розмірів та причин відхилень фактичних показників від планових, а також у прийнятті відповідних управлінських рішень.

Як було зазначено, фінансове планування виступає основою фінансового управління банком, дозволяючи визначити мету його діяльності та обґрунтувати шляхи досягнення цієї мети з урахуванням специфіки кожного етапу розвитку організації і наявних фінансових ресурсів. Пропонований комплексний захід передбачає методичний підхід до процесу формування фінансового плану банку, який включає розробку бюджету банку і спрямований на покращення якості його структурних компонентів шляхом усунення існуючих недоліків. Цей підхід також забезпечує відповідний рівень використання фінансового плану на етапі реалізації конкурентної стратегії розвитку банку, що сприятиме залученню нових клієнтів і збільшенню доходів [21].

Пропонується використовувати метод ABC (функціонально-вартісний аналіз) для розрахунку собівартості банківських продуктів. Застосування методу ABC дозволяє точно визначити собівартість банківських продуктів і послуг шляхом розрахунку вартості кожної функції, пов'язаної з їх виробництвом. В межах методу ABC вартість банківського продукту визначається як сума витрат, пов'язаних з кожною ланкою технологічного ланцюжка його виробництва. Ланками технологічного ланцюжка є функції, які виконуються працівниками банку і автоматизованими системами.

Отримана інформація про вартість кожної функції дозволяє виявити найвитратніші операції і здійснити оптимізацію неефективних функцій або провести реінжиніринг бізнес-процесів загалом. Впровадження методу ABC в банку передбачає наступні етапи:

- 1) опис функцій, пов'язаних з виробництвом банківських продуктів і послуг;
- 2) розподіл цих функцій між працівниками банку;
- 3) опис алгоритму розрахунку вартості банківських продуктів і послуг.

Для забезпечення ефективності процесу бюджетування необхідно здійснювати його контроль. З метою вдосконалення існуючих методів управління відхиленнями пропонується використовувати гнучкі бюджети. Особливістю гнучкого бюджету є розрізнене поведінка змінних та постійних доходів і витрат. Він представляє собою комплексний документ, складений з декількох фіксованих бюджетів, кожен з яких відповідає певному обсягу операцій. Його перевагою є можливість передбачити обсяги операцій, необхідні для досягнення запланованого фінансового результату. З метою контролю за виконанням гнучкого бюджету, він розраховується на основі фактичних обсягів банківських продуктів та планових цін на них. Це забезпечує відповідність між плановими та фактичними даними.

Бюджетний регламент є основою організаційного забезпечення бюджетування в банківській установі. Він включає в себе набір внутрішньобанківських документів та наказів, що регулюють процес розроблення та складання бюджетів, визначають учасників кожного етапу бюджетування (посада та підрозділ), встановлюють дії кожного учасника (послідовність, терміни) та визначають джерела та формати обміну інформацією.

Головна мета бюджетного регламенту полягає в забезпеченні можливості контролю за процесом складання та виконання різних видів і рівнів бюджетів управління. Для досягнення цієї мети необхідно розробити організаційний регламент, що включає визначення суб'єктів бюджетного процесу, розподіл функцій та посадових обов'язків між ними та встановлення порядку їх взаємодії на всіх етапах бюджетування. Також необхідно створити часовий регламент, який визначає бюджетний період у банку, терміни підготовки бюджетів та терміни, коли здійснюється контроль за виконанням бюджетів протягом певного бюджетного періоду.

Створення бюджетного регламенту включає два етапи: складання необхідних документів для процесу бюджетування та навчання персоналу щодо роботи з цими документами.

Без належної автоматизації управління, контроль над процесом бюджетування стає неможливим, особливо в складних та багатofакторних системах, таких як банківські установи. Саме тому використання автоматизованих систем бюджетування є необхідним.

Етапи побудови автоматизованої системи бюджетування в банку включають наступне:

- 1) вибір підходящої автоматизованої системи бюджетування (АСБ);
- 2) впровадження обраної АСБ;
- 3) оцінка результатів упровадження автоматизованої системи бюджетування [22].

Управління фінансовим результатом банку – важлива складова банківського менеджменту. Для ефективного управління фінансовим результатом діяльності банку необхідна побудова відповідних організаційно-методичних систем забезпечення управління, знання основних механізмів формування прибутку, а також використання сучасних методів для його аналізу і планування.

Побудова системи управління фінансовим результатом потребує формування систематизованого переліку об'єктів цього управління. Така систематизація об'єктів управління з одного боку повинна відображати функціональну спрямованість цього управління, а, з іншого, – різні його рівні.

Ефективний механізм управління прибутком банку дає змогу в повному обсязі реалізувати цілі і завдання, що стоять перед банком. Процес управління базується насамперед на аналізі. Аналіз прибутковості – це 21 складне завдання, оскільки кожен аспект банківських операцій впливає на його прибутковість і має братися до уваги.

Існують методи звичайного і антикризового управління, оскільки інструменти управління стабільним банком і банком, який має фінансові труднощі, відрізняються. Однак із цього не випливає, що змінюється перелік доступних інструментів. Подібний розподіл дозволяє використовувати наявні розробки у сфері фінансового менеджменту. Усі методи та інструменти, які

використовуються для забезпечення фінансової безпеки банку, можна поділити на дві великі групи: внутрішні й зовнішні. Даний розподіл базується на двох передумовах. З одного боку, банк, як і будь-який інший господарюючий суб'єкт, має економічну самостійність і тому він може самостійно вживати певних заходів, спрямованих на досягнення фінансової безпеки. З іншого боку, його діяльність підлягає втручанню з боку держави, яка має інструменти впливу на діяльність банківських установ. До основних внутрішніх методів забезпечення фінансової безпеки банку належать:

- фінансове планування;
- фінансовий аналіз;
- фінансове регулювання;
- фінансовий контроль.

Основними зовнішніми методами забезпечення фінансової безпеки банку є:

- банківське регулювання;
- банківський нагляд;
- банківський контроль [23].

Основним внутрішнім методом забезпечення фінансової безпеки банку являється управління фінансами – фінансовий менеджмент. Фінансовий менеджмент банку має цілий ряд особливостей, обумовлених безпосередньо природою банківської діяльності. На відміну від підприємств, які здійснюють виробництво товарів та послуг, торгівлю, банки є фінансово-кредитними установами, а основним видом їх діяльності – діяльність на фінансових ринках.

Отже, фінансові операції – це основа діяльності банків. Управління фінансами банку являє собою, з одного боку, управління його операціями, а з іншого – це взаємозалежний процес, в якому відокремлюють управління ліквідністю, частково – управління фінансовими ризиками, прибутковістю й ефективністю при виконанні окремих видів банківських операцій. Фінансовий менеджмент як система економічного управління - це сукупність організаційно-

структурної підсистеми (об'єкта й суб'єкта управління), функціональної підсистеми (інструменти управління) та підсистеми забезпечення.

Комплексний фінансовий план формується на основі попередньо узгоджених документів, які включають фінансову модель, план руху капіталу, план розробки та впровадження нових програм і проєктів, план банківських операцій, бюджет та розрахунок прогностичних показників. Важливо зазначити, що ефективне фінансове планування і бюджетування відбувається у двох напрямках.

Перший напрямок полягає у розробці показників, нормативів і лімітів для банку загалом, а також для окремих видів банківських операцій. Другий напрямок включає підготовку функціональних планів і бюджетів для окремих підрозділів банку. Таким чином, бюджетні центри або центри відповідальності є відділами банку, для яких складаються окремі бюджети, а також здійснюється контроль їх виконання. Взаємозв'язок цих двох напрямків полягає в тому, що на основі бюджетів окремих підрозділів визначається розподіл їх видатків за окремими видами банківських операцій. Це дозволяє встановити нормативну калькуляцію собівартості будь-яких банківських операцій. Зведений бюджет, фінансова модель та план роботи банку складаються на основі бюджетів усіх підрозділів [24].

Зведений фінансовий план – це сукупність фінансових планів (планів робіт і бюджетів) усіх підрозділів банку. Стосовно централізації фінансового планування та участі окремих підрозділів у процесі складання та затвердження бюджетів, варто зазначити, що існує два протилежні підходи до вирішення цієї проблеми – розробка фінансового плану “згори донизу” і, відповідно, “знизу догори”. Якщо процес іде “згори донизу” – фінансові та оперативні завдання розробляє керівництво банку, виходячи з необхідних результатів. Далі – окремі підрозділи подають свої бюджети, де вказують, як саме вони планують досягти зазначених показників. Такий підхід особливо ефективний, коли банківська установа змушена швидко реагувати на зміни умов зовнішнього середовища

або якщо перед нею стоїть завдання перебудувати свої дії так, щоб зберегти чи максимізувати прибутковість операцій.

При підході “знизу догори” – окремі підрозділи подають свої плани для перегляду та обговорення на рівні вищого керівництва банку в межах загальних напрямів, розроблених вищим рівнем управління банку.

Такий підхід ефективний в умовах налагодженої системи фінансового планування й стабільної роботи банку та забезпечує більше залучення персоналу до розробки кінцевих результатів діяльності.

Спочатку керівники різних підрозділів (відділів, служб) складають плани стосовно діяльності, за яку вони відповідають, потім ці бюджети послідовно узагальнюються і координуються на вищому рівні управління.

Подальшим результатом практичного застосування фінансового планування є наявність різноманітних технологій планування бюджету, що з’явилися в результаті відмінностей банків за розміром, видами бізнесу та професійним рівнем персоналу.

1. Багатоваріантність планів, за якої для ухвалення рішення готується та аналізується декілька варіантів плану бюджету. Це в першу чергу стосується великих установ, де в процесі планування бере участь обмежена група висококваліфікованих фахівців. Також використовується в банках з високим ступенем централізації управління.

2. Ітераційне планування – полягає в багаторазовому узгодженні бюджету на різних рівнях відповідальності. Така технологія притаманна великим організаціям, в яких у процесі бюджетування бере участь багато фахівців – від керівників до кінцевих виконавців. Ця технологія є кращою для банків із невисоким ступенем централізації управління.

3. Планування “від досягнутого”. Технологія застосовується як в умовах стабільного і добре прогнозованого бізнесу, так і у випадках, коли неможливо зібрати та якісно опрацювати інформацію про перспективи діяльності (так би мовити, планування “на око”).

За цього підходу фактичні показники попереднього періоду використовуються як база для розрахунку планових показників. Планові показники розраховуються з певним приростом і коригуються з урахуванням змін в економіці, фінансовій політиці держави та на законодавчому полі здійснення банківської діяльності. Перевагою методу є його простота, оскільки він не потребує значних видатків на розрахунки [25].

Цей метод завдяки його простоті набув широкого практичного застосування. Але він має й певні недоліки – насамперед, не аналізується доцільність видатків, а досягнуті результати автоматично переносяться на наступний період. Це може призвести до того, що центрам відповідальності, які мають перевищення бюджету, у наступному періоді можуть бути додатково надані ресурси, а підрозділам, які забезпечили економію коштів, навпаки скоротять асигнування.

4. Планування “з нуля” – це метод планування, за якого керівники постійно повинні обґрунтовувати заплановані доходи, видатки та інші показники так, ніби вони здійснюють свою діяльність вперше. Бюджетування “з нуля” вимагає від кожного центру відповідальності детального аналізування діяльності з метою виявлення неефективних операцій та вибору найвигідніших напрямів використання ресурсів. На відміну від попереднього, цей метод дає змогу виявити проблеми та вирішити їх на стадії планування. Однак, він дорожчий, бо потребує значних витрат часу та коштів.

5. Технологія RollingBudget, котра характерна для венчурних напрямів, коли ситуація як зовнішня, так і внутрішня, може різко змінюватися. Така технологія дозволяє здійснювати оперативне коригування планів на підставі аналізу результатів виконання бюджету на попередніх етапах планування. Найбільша увага приділяється плануванню бюджету з врахуванням поведінки ринку.

Отже, існує значна кількість різноманітних методологічних підходів до процедури фінансового планування і бюджетування в комерційному банку. Тому важливе значення має вибір правильної моделі побудови та виконання

фінансових планів. Формування, узгодження і підготовка комплексного фінансового плану до моменту затвердження керівництвом банку проходить у декілька етапів.

Перший – передбачає формування керівництвом основних напрямів політики банку, пріоритетів та програм, а також доведення їх до підрозділів та осіб, відповідальних за підготовку фінансових планів.

Оскільки фінансовий план є невід’ємною частиною стратегічного і тактичного плану та відображає певні етапи досягнення стратегічних цілей, спочатку необхідно поінформувати всі зацікавлені сторони про політику банку на бюджетний період [26].

Тому першим етапом фінансового планування є безпосередньо доведення вищим керівництвом політики банку до керівників підрозділів та інших осіб, що беруть особисту участь у підготовці фінансових планів.

Другий етап – це збір, оцінка та зведення інформації, підготовка та узгодження вихідних даних (кошторисів і планів робіт) на рівні всіх підрозділів банку, зокрема:

- визначення планових обсягів і планового рівня прибутковості з усіх видів операцій;
- визначення планових лімітів видатків на утримання банку;
- визначення планових норм та витрат капіталу банку;
- обґрунтування впровадження нових програм і проєктів; формування планів руху капіталу;
- визначення дохідної частини бюджету (мінімальної та достатньої маржі);
- розрахунок податкових платежів і обов’язкових відрахувань.

Третій етап полягає у попередньому формуванні фінансового плану: підготовка фінансової моделі і плану банківських операцій; формування консолідованого бюджету банку та бюджетів підрозділів; попередній розрахунок прогнозних значень показників.

Четвертий – це документування шляхом формування фінансової моделі, планів руху капіталу, планів банківських операцій, планів нових програм та проєктів, бюджетів, прогнозних показників, а також складання пояснювальних записок до них. У випадку виникнення розбіжностей між підрозділами, підготовку даних для узгодження з правлінням здійснюють у кількох варіантах.

П'ятий – обговорення фінансової моделі і бюджету з вищим керівництвом, огляд і оцінка фінансового плану, переговори та координація планів з керівництвом, вироблення загальної думки, узагальнення та аналіз результатів обговорення.

Нарешті, завершальним етапом є безпосередня підготовка одного або декількох варіантів фінансового плану до затвердження керівництвом банку. Керівництво банку розглядає запропоновані варіанти фінансових планів, вибирає оптимальний і затверджує його [27].

При цьому враховується інтерактивність, гнучкість плану, що дає змогу швидко та з мінімальними витратами переглядати окремі рішення і показники при зміні умов роботи банку. Після цього затверджені фінансові плани та бюджети доводяться до всіх підрозділів банку і слугують для них керівними орієнтирами.

З метою ефективного виконання фінансового плану всі підрозділи банку зобов'язані дотримуватися у своїй роботі затверджених фінансових показників. В кінці звітної періоду (місяця, кварталу, року) планово-аналітична служба банку готує звіт про виконання фінансового плану, у тому числі за підрозділами. Пакет документів у вигляді звіту про виконання фінансового плану банку з висновками та пропозиціями передається на розгляд керівництву банківської установи.

За результатами аналізування фактичного виконання планових показників керівництво приймає рішення щодо подальшої діяльності і, у разі необхідності, про коригування фінансових показників у майбутньому періоді з метою їх оптимізації в умовах невизначеності зовнішнього середовища роботи банку.

Отже, фінансове та бюджетне планування є не лише невід'ємною частиною процесу планування, а також важливою частиною фінансового менеджменту, оскільки воно визначає цілий ряд оперативних параметрів для банку загалом і для його підрозділів зокрема, на підставі яких може здійснюватися щомісячна перевірка. Розбіжності фактичних показників із планованими є важливим сигналом того, що результати, включаючи і ризики, можуть відхилятися від допустимого та прийняттого рівня у бюджетному році [28].

Висновки до розділу 1

Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва полягає у прийнятті фінансових рішень, що стосуються володіння різними типами цінностей, такими як майно, матеріальні і нематеріальні цінності, фінансові цінності, гроші та борги у формі дебіторської і кредиторської заборгованості. При цьому, суб'єкти підприємництва мають можливість обирати між цими цінностями.

У своїй діяльності, банк здійснює фінансові рішення, щоб досягти таких основних завдань:

- визначення структури капіталу та напрямків його використання;
- вибір оптимальних форм фінансування;
- забезпечення необхідного рівня ліквідності та платоспроможності;
- регулювання грошових потоків, збалансування приходів та витрат платіжних коштів з часом.

В Україні правове регулювання банківської діяльності сприяє подоланню кризи в банківському секторі. Процеси оновлення нормативно-правової бази розпочалися, і прийняття деяких внутрішніх нормативних актів забезпечує адаптацію вітчизняного законодавства до стандартів Європейського Союзу.

Основним завданням фінансової політики є побудова ефективної системи управління фінансами, яка допомагає досягти стратегічних та статистичних цілей банку. Стратегічне та статистичне планування взаємозв'язані, оскільки

правильний вибір стратегії створює сприятливі умови для вирішення тактичних задач.

Основні напрями удосконалення бюджетування фінансової діяльності банку: зведення в одну таблицю окремих прогнозів; розробка методичних документів для банку; розробка організаційного та часового регламентів організації бюджетного процесу банку; врахування основних циклів розвитку економіки і банківської системи; встановлення норм витрат з метою їх зниження, а відповідно зменшення собівартості банківських продуктів та послуг, зокрема в умовах міжнародних економічних відносин.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»
ЗА 2020-2022 РОКИ

2.1. Загальна характеристика АТ КБ «ПриватБанк»

АТ КБ «ПриватБанк» є універсальним Банком з фокусом на роздрібний сегмент, що активно просуває послуги для малого та середнього бізнесу та вибірково працює в корпоративному секторі. Банк здійснює свою діяльність відповідно до ліцензії Національного банку України (НБУ) з березня 1992 року. Станом на 31 грудня 2022 року Банк має 8 філій і 1200 функціонуючих відділень в Україні та філію на Кіпрі (31 грудня 2021: 20 філій і 1 475 функціонуючих відділень в Україні та філію на Кіпрі).

Розподіл функцій між органами управління Банку забезпечує ефективну систему управління та внутрішнього контролю.

Органами управління Банку є:

- Акціонер або Вищий орган Банку сприяє реалізації та забезпечує захист прав та законних інтересів акціонера;
- Наглядова рада Банку Наглядова рада забезпечує стратегічне керівництво діяльністю Банку, контроль за діяльністю Правління Банку та захист прав акціонера. Ефективне управління передбачає систему звітності Наглядової ради перед Вищим органом;
- Правління Банку Правління здійснює керівництво поточною діяльністю Банку і підзвітне Наглядовій раді та Вищому органу.

Єдиним акціонером Банку, якому належить 100% акцій, є держава в особі Кабінету Міністрів України (місцезнаходження: 01008, м. Київ, вул. Грушевського, буд. 12/2). Держава в особі Міністерства фінансів України набула права власності на 100% акцій Банку 21 грудня 2016 року відповідно до статті 41.1 Закону України “Про систему гарантування вкладів фізичних осіб” та згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2016 року №

961 “Деякі питання забезпечення стабільності фінансової системи”. З 30.04.2019 власником Банку є держава в особі Кабінету Міністрів.

Держава реалізує свої права власника Банку, а органи управління Банку діють відповідно до найкращих світових практик корпоративного управління, зокрема, Принципів Організації економічного розвитку та співробітництва щодо корпоративного управління для підприємств з державною часткою (OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises), Принципів корпоративного управління для банків Базельського комітету з банківського нагляду (Corporate governance principles for banks by Basel Committee on Banking Supervision), Рекомендацій Європейської банківської організації щодо внутрішнього управління (Guidelines on Internal Governance by European Banking Authority), що застосовуються в обсязі, який не суперечить імперативним нормам чинного законодавства України.

Протягом 2022 року не проводилося жодних операцій з купівлі/продажу акцій Банку. Усі операції з Акціонером здійснюються на стандартних умовах, з урахуванням економічної доцільності, прийняття рішень з цього приводу здійснюється Банком.

Банк забезпечує реалізацію та захист прав та законних інтересів Акціонера відповідно до Статуту та діючого законодавства України. Управління корпоративними правами держави здійснюється Вищим органом. Вищий орган має виключну компетенцію у вирішенні питань, передбачених законодавством та Статутом Банку.

Вищий орган не залучається до поточного управління Банком. Його завдання включає визначення основних (стратегічних) напрямків діяльності Банку та затвердження звітів про їх виконання. Права, обов'язки та відповідальність Вищого органу визначаються чинним законодавством України та Статутом Банку [29].

Вищий орган має право на отримання будь-якої необхідної інформації про фінансово-господарську діяльність Банку з урахуванням положень Закону України "Про банки і банківську діяльність" щодо банківської таємниці. Вищий

орган не може передавати свої повноваження з прийняття рішень, що належать до його виключної компетенції, іншим органам управління Банку.

Наглядова рада Банку є колегіальним органом управління Банку. В рамках своєї компетенції вона забезпечує стратегічне управління Банком, контролює та регулює діяльність Правління з метою виконання Стратегії розвитку Банку. Наглядова рада Банку, діючи в інтересах Банку відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність", здійснює захист прав вкладників, кредиторів та держави як акціонера.

Компетенція, структура, порядок роботи, права, обов'язки та відповідальність Наглядової ради, а також вимоги до її членів, визначаються відповідно до чинного законодавства України, Статуту Банку та Положення про Наглядову раду Банку.

Голова Наглядової ради Банку очолює та організовує роботу Наглядової ради і несе відповідальність за її ефективну діяльність. Голова Наглядової ради забезпечує чіткий розподіл обов'язків між членами Наглядової ради та ефективний обмін інформацією між ними.

Члени Наглядової ради виконують свої обов'язки добросовісно, чесно і виключно в інтересах Банку. Вони зобов'язуються не розголошувати банківську таємницю, конфіденційну інформацію та інформацію з обмеженим доступом, яка стала відомою їм у зв'язку з виконанням своїх обов'язків як членів Наглядової ради. Вони також зобов'язуються не використовувати цю інформацію у своїх інтересах або в інтересах третіх осіб.

Виконавчим органом Банку, відповідальним за поточне управління його діяльністю, є Правління. Правління підзвітне перед Вищим органом і Наглядовою радою Банку і забезпечує виконання їх рішень.

Правління має компетенцію розглядати та вирішувати всі питання, пов'язані з керівництвом поточною діяльністю Банку, за винятком тих, що належать до виключної компетенції Вищого органу та Наглядової ради Банку. Правління діє від імені Банку в межах, встановлених законодавством, Статутом Банку та Положенням про Правління [30].

Голова Правління Банку очолює Правління і здійснює керівництво його діяльністю відповідно до повноважень, визначених чинним законодавством України, Статутом, Положенням про Правління Банку та іншими внутрішніми документами Банку. Правління забезпечує незалежність виконання обов'язків підрозділами внутрішнього контролю шляхом невторчання у їхню роботу.

З метою забезпечення більшої ефективності роботи Правління у Банку створено такі комітети:

- бюджетний комітет;
- комітет з питань комплаєнсу та фінансової безпеки;
- комітет з питань управління активами та пасивами;
- трансформаційний комітет;
- комітет з управління операційними ризиками та інформаційної безпеки;
- кредитний комітет;
- маркетинговий та PR-комітет;
- проектний комітет (ліквідовано на початку 2022 року);
- комітет з питань продуктів та тарифів;
- тендерний комітет;
- технологічний комітет;
- комітет з питань управління непрацюючими активами.

Банк надає універсальне обслуговування для широкого спектра клієнтів і займає лідируючу позицію на українському ринку в роздрібному сегменті. Він активно розвиває послуги для малого і середнього бізнесу, а також працює в корпоративному секторі у вибіркового порядку.

Банк має значну кількість коштів фізичних осіб в національній валюті, зокрема на поточних рахунках, як основу своєї ресурсної бази.

Стратегічною метою Банку є зростання якісного кредитного портфеля в роздрібному сегменті та у сегменті малого і середнього бізнесу. Банк також має потужну транзакційну платформу Приват24, що дозволяє ефективно обслуговувати рахунки клієнтів у всіх сегментах, і це сприяє високим комісійним доходам [31].

Окрім онлайн-сервісів, Банк має розгалужену мережу відділень, банкоматів і терміналів самообслуговування, що дозволяє надавати послуги на всій території країни, за винятком тимчасово окупованих територій.

Банк пріоритетно спрямовує свою діяльність на підвищення якості процесів обслуговування клієнтів, дотримання вимог законодавства, розвиток кредитування з високою якістю кредитного портфеля, вдосконалення та розробку банківських продуктів/послуг і оптимізацію інфраструктури.

Однак, в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки, Банк, як державний банк України, надає першочергову увагу активній участі в забезпеченні фінансової стабільності України, підтримці та стабільності функціонування банківського сектору, фінансуванні пріоритетних галузей економіки та безперебійному функціонуванню підприємств (об'єктів) критичної інфраструктури, зокрема тих, що знаходяться у державній власності.

Відповідно до Основних (стратегічних) напрямів діяльності державних банків на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки (затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України 7 травня 2022 року), державні банки мають наступні стратегічні цілі:

Забезпечення фінансової підтримки пріоритетних галузей економіки та підприємств (об'єктів) критичної інфраструктури.

Забезпечення доступності банківських послуг для захисту прав споживачів, зокрема в рамках соціального захисту населення, якщо відсутня фізична загроза для працівників банку.

Швидке відновлення надання банківських послуг у повному обсязі та забезпечення функціональності й безперервності роботи державних банків.

Створення, налагодження та підтримка ефективної системи фізичної безпеки, безпеки операційних систем та кібербезпеки.

Впровадження заходів для зниження ризиків, контролю загроз безпеці, ліквідації та мінімізації наслідків загроз та кризових ситуацій.

Забезпечення безперебійної та ефективної роботи керівників банку для прийняття необхідних управлінських рішень.

Збереження фінансової стійкості банку, виявлення можливих загроз такій стійкості та реагування на них для уникнення негативних наслідків [32].

2.2. Аналіз фінансової діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 рр.

Аналіз активів АТ КБ «ПриватБанк» здійснюється на основі балансу АТ КБ «ПриватБанк» (додаток А). Аналіз активів банку наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 - Порівняльний аналіз активів АТ КБ «ПриватБанк»

Стаття	Роки			Абсолютне відхилення			Темп приросту
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2022-2020	
1	2	3	4	5	6	7	8
грошові кошти та їх еквіваленти	49911	52835	96380	2924	43545	46469	93,10%
кредити та аванси банкам	25059	26243	103837	1184	77594	78778	314,37%
кредити та аванси клієнтам	55021	68218	68084	13197	-134	13063	23,74%
інвестиційні цінні папери, в т.ч.:	221661	222277	239752	616	17475	18091	8,16%
за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	100750	93096	95716	-7654	2620	-5034	-5,00%
за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	119196	129074	143920	9878	14846	24724	20,74%
за амортизованою собівартістю	1715	107	116	-1608	9	-1599	-93,24%
поточні податкові активи	66660	9978	9079	-56682	-899	-57581	-86,38%
відстрочені податкові активи	30	0	1100	-30	1100	1070	3566,67%
інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства	2933	30	30	-2903	0	-2903	-98,98%
інвестиційна нерухомість	1748	1989	2155	241	166	407	23,28%
нематеріальні активи за винятком гудвілу	5894	1288	1389	-4606	101	-4505	-76,43%
основні засоби	3448	6074	5228	2626	-846	1780	51,62%
інші фінансові активи	8900	2644	4309	-6256	1665	-4591	-51,58%
інші нефінансові активи	1228	9713	9189	8485	-524	7961	648,29%

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8
непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам	32	7	64	-25	57	32	100,00%
загальна сума активів	382525	401296	540596	18771	139300	158071	41,32%

З даних, наведених у табл. 2.1, можна підсумувати, що найбільший приріст активів у 2021 році відбувся за рахунок збільшення кредитів та авансів клієнтам на 13197 млн. грн., проте у 2022 році вони зменшились на 134 млн. грн. відносно 2021 року та збільшились на 13063 млн. грн., або на 23,74% відносно 2020 року. Найбільше зниження у активах АТ КБ «ПриватБанк» у 2021 році відбулось за рахунок зменшення поточних податкових активів на 56682 млн. грн. Зниження поточних податкових активів відбулось і у 2022 році, а саме, даний вид активів знизився на 899 млн. грн. відносно 2021 року та на 57581 млн грн, або на 86,38% відносно 2020 року [33].

Найбільш ліквідними активами АТ КБ «ПриватБанк» являються гроші та їх еквіваленти. Протягом усього досліджуваного періоду спостерігається зростання грошових коштів банку, що є позитивним явищем для діяльності банківської установи.

У 2021 році приріст грошових коштів становив 2924 млн. грн., а у 2022 році – 43545 млн. грн. відносно 2021 року та 46469 млн грн, або на 93,1% відносно 2020 року.

Тобто за два роки у АТ КБ «ПриватБанк» грошові кошти та їх еквіваленти збільшились майже у два рази, що свідчить про підвищення платоспроможності банку. Загальна сума активів АТ КБ «ПриватБанк» у 2021 році зроста на 18771 млн. грн., а у 2022 – на 139300 млн. грн. відносно 2021 року та на 158071 млн. грн., або на 41,32% відносно 2020 року.

Динаміку активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки зображено на рис. 2.1.

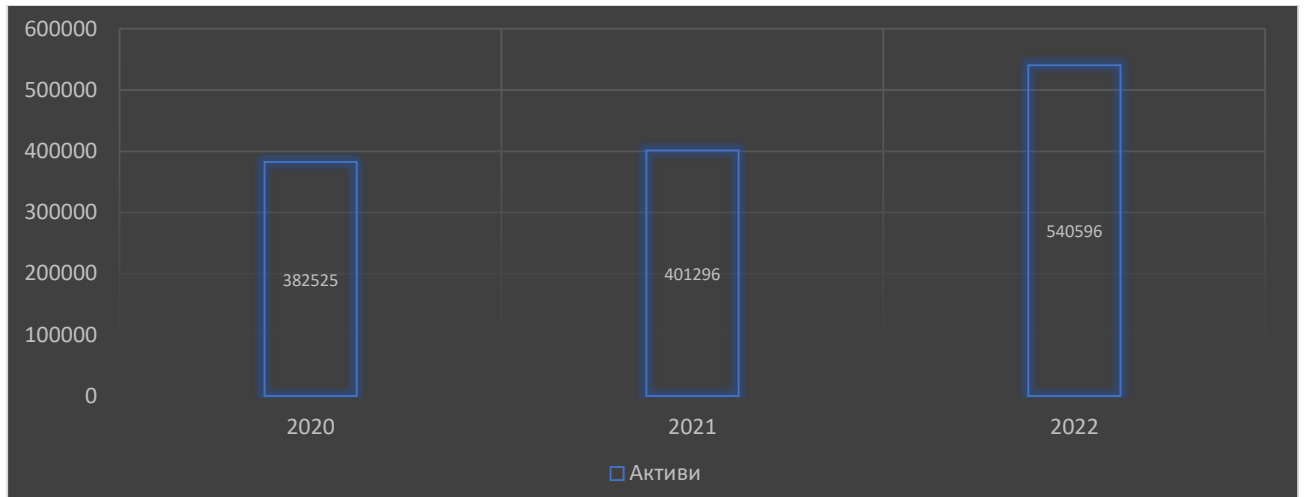

Рис. 2.1 – Динаміка активів АТ КБ «ПриватБанк»
за 2020-2022 роки, млн. грн.

Аналіз пасивів АТ КБ «ПриватБанк» наведено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Порівняльний аналіз пасивів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки, млн. грн.

Стаття	Роки			Абсолютне відхилення			Темп приросту
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2022-2020	
1	2	3	4	5	6	7	8
кошти банків	2	3	0	1	-3	-2	-100
кошти клієнтів	312708	325303	4771970	12595	4446667	4459262	1426
інші залучені кошти	0	0	128	0	128	128	0
зобов'язання орендаря з лізингу	1856	0	0	-1856	0	-1856	-100
відстрочені податкові зобов'язання	146	159	0	13	-159	-146	-100
інші фінансові зобов'язання	2907	3770	2634	863	-1136	-273	-9,3
забезпечення, у т.ч.:	12082	3651	5804	-8431	2153	-6278	-51,9
резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії	6082	373	1280	-5709	907	-4802	-78,9
інше забезпечення	0	3278	4524	3278	1246	4524	0
інші нефінансові зобов'язання	6000	1795	2271	-4205	476	-3729	-62,1

загальна сума зобов'язань	329700	334681	482807	4981	148126	153107	46,4
---------------------------	--------	--------	--------	------	--------	--------	------

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8
власний капітал							
статутний капітал	206060	206060	206060	0	0	0	0
емісійний дохід	23	23	23	0	0	0	0
результат від операцій з акціонером	12174	12174	12174	0	0	0	0
інші резерви	274627	-4091	-15168	-278718	-11077	-289795	-105
резервні та інші фонди банку	8481	9696	11449	1215	1753	2968	35
накопичений дефіцит	-171665	-157247	-156749	14418	498	14916	-8,6
загальна сума власного капіталу	52825	66615	57789	13790	-8826	4964	9,4
загальна сума пасивів	382525	401296	540596	18771	139300	158071	41,3

Динаміку зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки наведено на рис. 2.2.

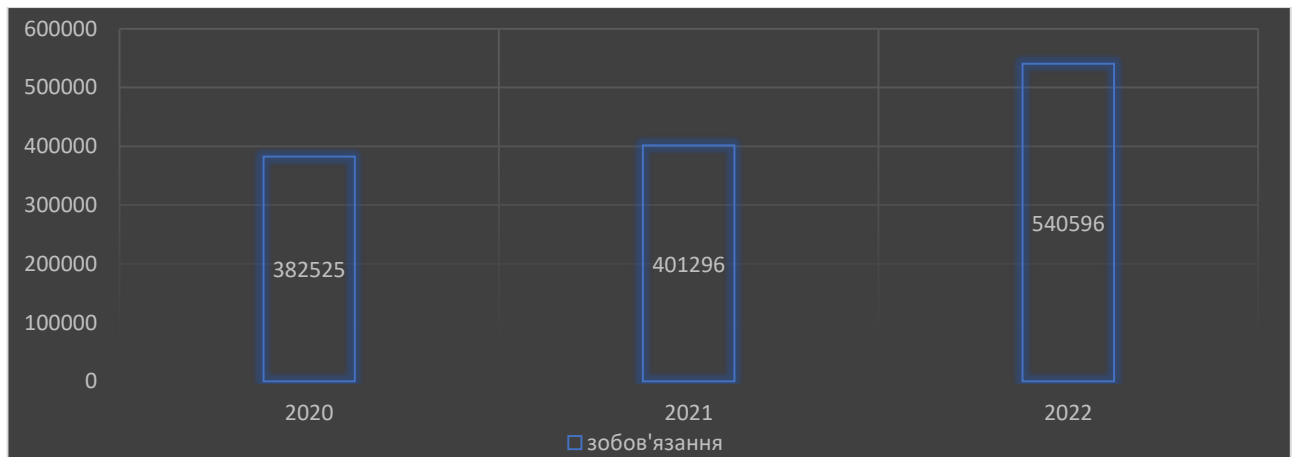

Рис. 2.2 – Динаміка зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки, млн. грн.

Як показано на рис. 2.2, у 2021 році приріст зобов'язань банку був незначним - 4981 млн. грн., але в 2022 році цей приріст значно збільшився і становив 148126 млн грн в порівнянні з 2021 роком. Загалом за два роки зобов'язання АТ КБ "ПриватБанк" зросли на 153107 млн. грн. або на 46,4%, що

є високим показником і свідчить про зростання залежності банку від позикових коштів. При аналізі структури активів АТ КБ "ПриватБанк" виявлено, що найбільшу частку у складі активів банку протягом усього досліджуваного періоду займали інвестиційні цінні папери. У 2020 році вони склали 57,9% усіх активів, в 2021 році - 55,3%, а в 2022 році - 44,3%.

Хоча спостерігалось поступове зниження структурної частки інвестиційних цінних паперів протягом досліджуваного періоду, вона все ще залишалася на високому рівні, що є позитивним явищем і свідчить про наявність значного пасивного доходу банку. Найменшу частку у структурі активів АТ КБ "ПриватБанк" займали непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам. У 2020 році вони становили 0,01% усіх активів, у 2021 році не мали значення, а в 2022 році знову становили 0,01% [34].

За весь період дослідження спостерігалось збільшення відсоткового співвідношення грошових коштів та їх еквівалентів, що є позитивним явищем для банку і свідчить про зростання суми грошових ресурсів протягом розглянутих років.

У 2020 році грошові кошти та їх еквіваленти становили 13% від загальної суми активів, у 2021 році спостерігався приріст у розмірі 0,1 відсоткових пункту, що складало 13,1%, а у 2022 році приріст склав 4,6 відсоткових пункту порівняно з 2021 роком і 4,7 відсоткових пункту порівняно з 2020 роком.

Отже, за два роки структурна частка грошових коштів та їх еквівалентів у складі активів АТ КБ "ПриватБанк" досягла 17,8% від загальної суми активів [5].

Структурний аналіз активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки наведено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Структурний аналіз активів АТ КБ «ПриватБанк»

Стаття	Питома вага, %			Відхилення, ч. од.		
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2022-2020

1	2	3	4	5	6	7
грошові кошти та їх еквіваленти	13	13,1	17,8	0,1	4,6	4,7
кредити та аванси банкам	6,5	6,5	19,2	-0,01	12,6	12,6

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6	7
кредити та аванси клієнтам	14,3	17	12,5	2,6	-4,4	-1,7
інвестиційні цінні папери, в т.ч.:	57,9	55,3	44,3	-2,5	-11	-13,6
за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	26,3	23,2	17,7	-3,1	-5,4	-8,6
за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	31,1	32,1	26,6	1	-5,5	-4,5
за амортизованою собівартістю	0,4	0,03	0,02	-0,42	-0,01	-0,43
поточні податкові активи	17,4	2,4	1,6	-14,9	-0,8	-15,7
відстрочені податкові активи	0,01	0	0,2	-0,01	0,2	0,2
інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства	0,7	0,01	0,01	-0,7	0	-0,7
інвестиційна нерухомість	0,4	0,5	0,4	0,04	-0,1	-0,06
нематеріальні активи за винятком гудвілу	1,5	0,3	0,2	-1,2	-0,06	-1,2
основні засоби	0,9	1,5	0,9	0,6	-0,5	0,0
інші фінансові активи	2,3	0,6	0,8	-1,6	0,1	-1,5
інші нефінансові активи	0,3	2,4	1,7	2,1	-0,7	1,3
непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам	0,01	0	0,01	-0,01	0,01	0
загальна сума активів	100	100	100	x	x	x

Структуру активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2022 рік зображено на рис. 2.3

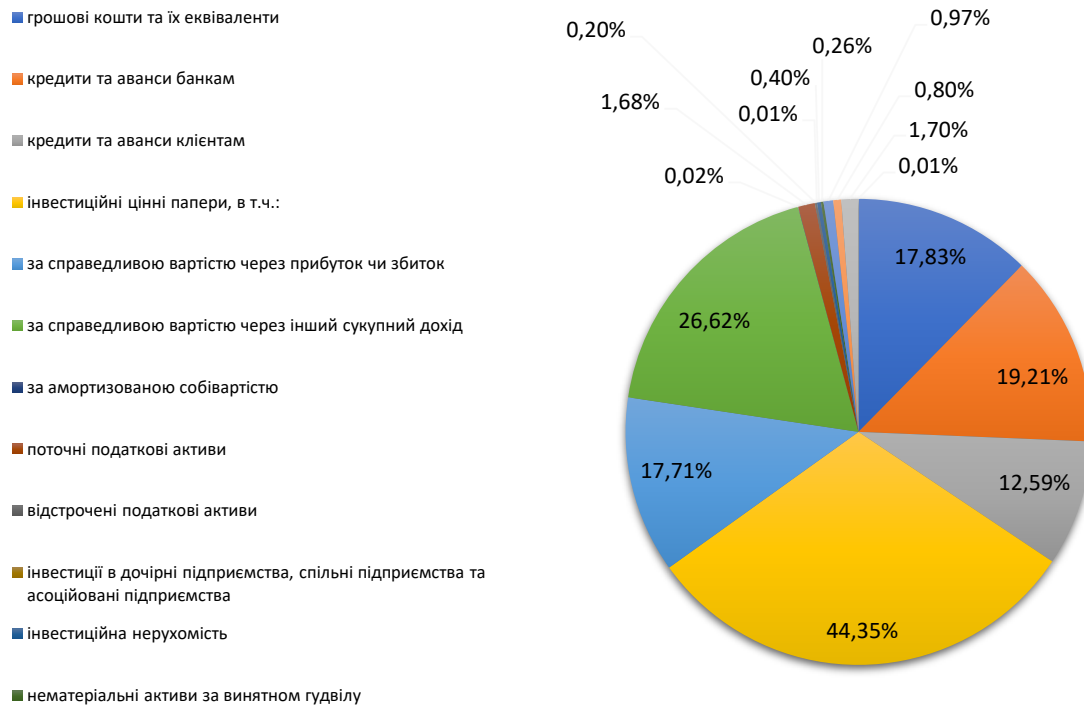

Рис. 2.3 – Структура активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2022 рік, %

Найбільший відсоток у складі пасивів АТ КБ "ПриватБанк" протягом 2020-2022 років займали зобов'язання банку. У 2020 році вони становили 86,1% усіх пасивів, в 2021 році знизилися на 2,7 п.п. до 83,4%, а в 2022 році знову зросли на 5,9 п.п. до 89,3%. Цей високий показник структурної частки зобов'язань свідчить про високу довіру клієнтів до банку, оскільки найбільшу частину структури зобов'язань становлять кошти клієнтів. У 2020 році ця частка склала 81,7% усіх зобов'язань, у 2021 році - 81%, а в 2022 році відбувся знову приріст до 88,2% (на 8,01 п.п.).

Найбільшу частку власного капіталу АТ КБ "ПриватБанк" протягом усього досліджуваного періоду займає статутний капітал. У 2020 році він складав 53,8%, у 2021 році - 51,3%, а у 2022 році - 38,1%.

Різне зниження частки власного капіталу у 2022 році пояснюється збільшенням структурної частки зобов'язань банку, оскільки сума статутного капіталу за цей період залишалася стабільною, без зростання чи зниження [35].

Структурний аналіз пасивів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки наведено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Структурний аналіз пасивів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки, млн. грн.

Стаття	Питома вага			Відхилення, ч. од.		
	2020	2021	2022	2021 - 2020	2022 - 2021	2022 - 2020
1	2	3	4	5	6	7
кошти банків	0	0	0	0	0	0
кошти клієнтів	81,7	81	88,2	-0,6	8,01	8,09
інші залучені кошти	0	0	0,02	0	0,02	0,02
зобов'язання орендаря з лізингу	0,4	0	0	-0,4	0	-0,4
відстрочені податкові зобов'язання	0,04	0,04	0	0	0	0
інші фінансові зобов'язання	0,7	0,9	0,4	0,1	-0,4	-0,2
забезпечення, у т.ч.:	3,1	0,9	1,0	-2,2	0,1	-2,0
резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії	1,5	0,0	0,2	-1,5	0,1	-1,3
інше забезпечення	0,0	0,8	0,8	0,8	0,02	0,8
інші нефінансові зобов'язання	1,5	0,4	0,4	-1,1	-0,03	-1,1

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4	5	6	7
загальна сума зобов'язань	86,1	83,4	89,3	-2,7	5,9	3,1
власний капітал						
статутний капітал	53,8	51,3	38,1	-2,5	-13,2	-15,7
емісійний дохід	0	0	0	0	0	0
результат від операцій з акціонером	3,1	3,0	2,2	-0,1	-0,7	-0,9
інші резерви	71,7	1,0	2,8	-72,8	-1,7	-74,6
резервні та інші фонди банку	2,2	2,4	2,1	0,2	-0,3	-0,1
накопичений дефіцит	44,8	39,1	-29	5,6	10,1	15,8
загальна сума власного капіталу	13,8	16,6	10,6	2,7	-5,9	-3,1
загальна сума пасивів	100	100	100	0	0	0

Динаміку власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки зображено на рис. 2.4.

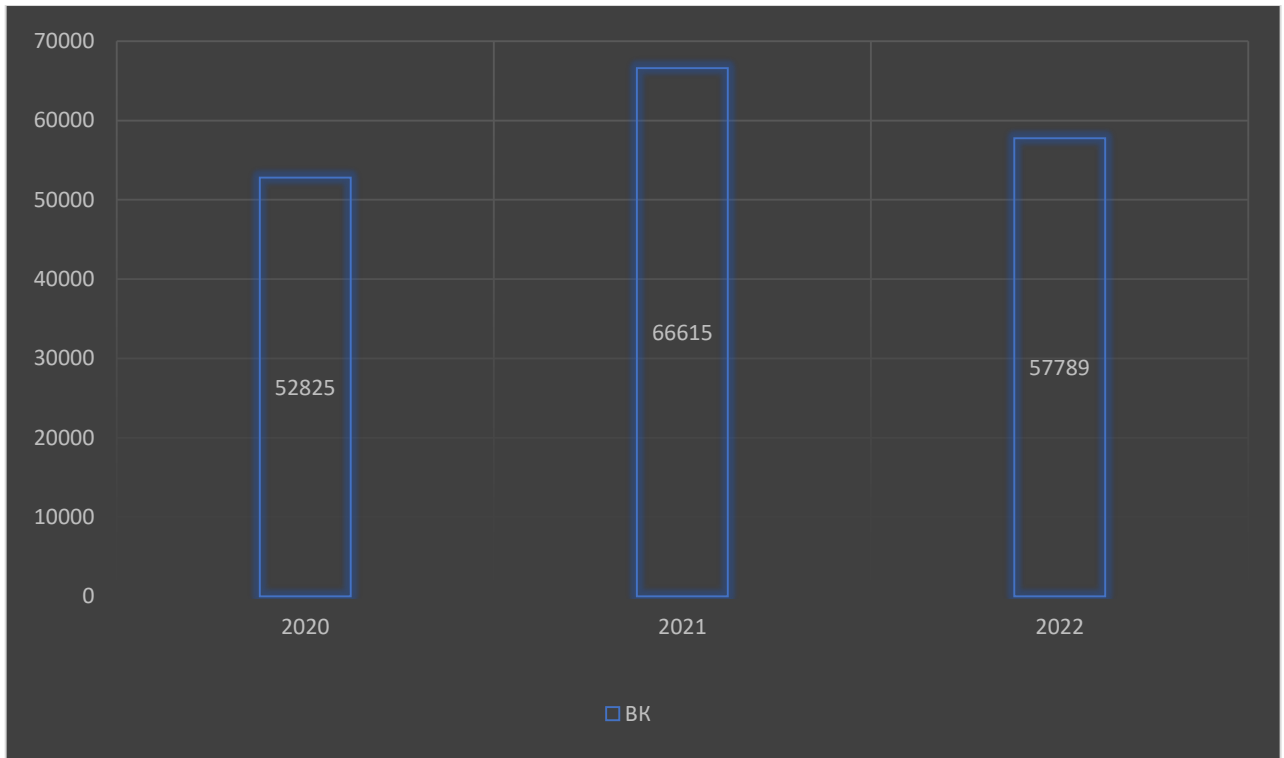

Рис. 2.4 – Динаміка власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк»
за 2020-2022 роки

Також варто відзначити, що на основі результатів 2022 року Банк має задовільний рівень капіталу, враховуючи поточні вимоги Національного банку України. На кінець 2022 року регулятивний капітал Банку становить 54,5 млрд. грн., а норматив адекватності регулятивного капіталу складає 23,78% (при вимозі бути не менше 10%). Усі показники ліквідності Банку значно перевищують встановлені НБУ норми. Наприклад, на 31 грудня 2022 року коефіцієнт покриття ліквідністю складав 311,01% у всіх валютах (LCRBB) та 260,14% у іноземній валюті (LCRIB), що перевищує вимогу НБУ про мінімальний значення нормативу 100%. Аналіз прибутковості АТ КБ "ПриватБанк" проводився на підставі Звіту про прибутки та збитки АТ КБ "ПриватБанк" за 2020, 2021 та 2022 роки (додаток А) [36].

Аналіз Звіту про фінансові результати АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки наведено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Аналіз звіту про фінансові результати АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки, млн. грн.

Показник	Роки			Абсолютне відхилення			Темп приросту
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2022-2020	
1	2	3	4	5	6	7	8
процентні доходи, у т. ч.:	33563	35854	43686	2291	7832	10123	30,16%
процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	30956	30870	38905	-86	8035	7949	25,68%
інші процентні доходи	0	4984	4781	4984	-203	4781	100,00%
процентні витрати	11961	6537	3768	-5424	-2769	-8193	-68,50%
чистий процентний дохід	21602	29317	39918	7715	10601	18316	84,79%
прибуток (збиток) від зменшення корисності	1771	856	15396	-915	14540	13625	769,34%
чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності	19831	24522	28461	4691	3939	8630	43,52%
комісійні доходи	27649	35057	32945	7408	-2112	5296	19,15%
комісійні витрати	8888	11840	12505	2952	665	3617	40,70%
виплати на витрати працівникам	9563	8904	10096	-659	1192	533	5,57%
амортизаційні витрати	1756	2183	1970	427	-213	214	12,19%
інші адміністративні та операційні витрати	18006	2348	10473	-15658	8125	-7533	-41,84%
інші доходи	1090	1286	2815	196	1529	1725	158,26%
інші прибутки (збитки) від модифікації фінансових активів	0	111	458	111	347	458	100,00%

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8
доходи, які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова	0	164	1	164	-163	1	100,00%
прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю	0	77	4	77	-73	4	100,00%
прибуток до оподаткування	24296	35067	34672	10771	-395	10376	42,71%
витрати з податку на прибуток	6	17	4474	11	4457	4468	74,67%
чистий прибуток	24302	35050	30198	10748	-4852	5896	24,26%

Незважаючи на зростання кредитних ризиків та вплив макроекономічних умов військового стану, Банку вдалося досягти високих показників протягом звітного періоду. За 12 місяців 2022 року чистий прибуток Банку становив 30,2 млрд. грн., що на 4,85 млрд. грн. або 13,8% менше, ніж у 2021 році. Варто зазначити, що чистий прибуток Банку залишається найвищим серед усього банківського сектору України, загальний прибуток якого в 2022 році склав 24,7 млрд. грн. (рис. 2.5).

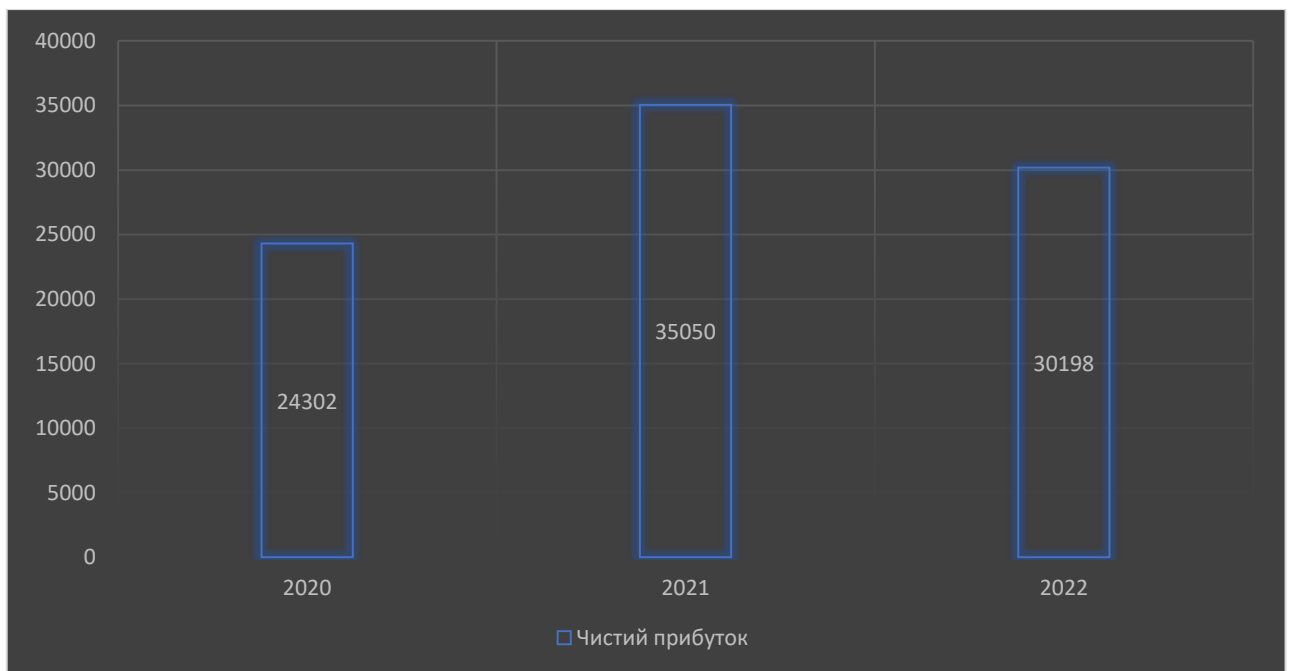

Рис. 2.5 – Динаміка чистого прибутку АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки, млн. грн.

У 2022 році основні фактори, що вплинули на фінансовий результат банку, включають наступне:

- Зміна структури транзакційних операцій клієнтів, зокрема збільшення безготівкових розрахунків в країні як швидкого та безпечного способу розрахунків, а також значне зростання обсягу транзакцій за кордоном по картам громадян України, які емігрували у зв'язку з війною.
- Збільшення надходжень на поточні рахунки клієнтів, що скомпенсувало відтік коштів зі строкових депозитів і сприяло зміні структури та обсягу чистого процентного доходу.

- Вплив макроекономічних умов на банківському ринку України, включаючи тренд облікової ставки Національного банку України та офіційного валютного курсу.
- Зростання кредитних ризиків та формування значного обсягу резервів для їх покриття.
- Створення резервів на очікувані збитки внаслідок бойових дій, зокрема втрати готівки та інших активів через руйнування приміщень та банкоматів.
- Контроль операційних витрат шляхом обмеження всіх витрат, що не пов'язані напрямку з забезпеченням безперервної діяльності.

У той же час, через війну було необхідно зробити значні додаткові витрати на забезпечення надійності інформаційних систем банку, зокрема шляхом їх перенесення на хмарну архітектуру, а також на системні заходи для підтримки та захисту співробітників та надання допомоги Збройним Силам України через благодійні програми та зростання внаслідок цього процентних ставок як на ринку України, так і в світі [37].

Висновки до розділу 2

АТ КБ «ПриватБанк» є універсальним банком з акцентом на роздрібний сегмент, який активно пропонує послуги для малого та середнього бізнесу, а також працює в корпоративному секторі в обмеженому обсязі. З початку своєї діяльності в березні 1992 року Банк діє на підставі ліцензії, виданої Національним банком України (НБУ).

Під час воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки, як державний банк України, Банк має стратегічні пріоритети, включаючи активну участь у забезпеченні фінансової стабільності України, підтримку та стабілізацію банківського сектору, фінансування пріоритетних секторів економіки та безперервне функціонування критичної інфраструктури, включаючи об'єкти, що знаходяться у державній власності.

Аналіз структури активів АТ КБ «ПриватБанк» показав, що найбільшу частку активів банку протягом розглянутого періоду склали інвестиційні цінні папери: 57,9% у 2020 році, 55,3% у 2021 році та 44,3% у 2022 році. Хоча частка інвестиційних цінних паперів зменшується з часом, вона все ще залишається високою, що свідчить про значний пасивний дохід банку.

Найбільшу частку в структурі пасивів АТ КБ «ПриватБанк» протягом 2020-2022 років склали зобов'язання банку: 86,1% у 2020 році, 83,4% у 2021 році та 89,3% у 2022 році.

Аналіз фінансових показників АТ КБ «ПриватБанк» підтверджує, що результати його роботи за 2022 рік свідчать про високу ефективність, стійкість до стресу, гнучкість та здатність адаптуватися.

Довіра клієнтів до Банку, оперативна реакція на нові виклики зовнішнього середовища та здатність задовольняти нові потреби клієнтів допомогли Банку зайняти лідерські позиції в загальному рейтингу банківської системи.

Варто зазначити, що державний ПриватБанк є системно важливим українським банком, що становить основу фінансової системи країни.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

3.1. Порівняльний аналіз моделей прогнозування фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк»

Для здійснення прогнозування фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» на 2023 рік використаємо наступні трендові моделі прогнозування:

- лінійну;
- степеневу;
- експонентну [38].

Вихідні дані для побудови трендових моделей прогнозування фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» на 2023 рік наведено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Вихідні дані для побудови трендових моделей прогнозування фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» на 2023 рік

Рік	Чистий фінансовий результат (прибуток), млн грн
2013	21659
2014	21758
2015	22294
2016	22536
2017	23285
2018	23475
2019	24205
2020	24302
2021	35050
2022	30198

На основі даних, наведених у табл. 3.1, складемо рівняння регресії для трендових моделей прогнозування фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» на 2023 рік (табл. 3.2).

Табл. 3.2 – Рівняння регресії для трендових моделей прогнозування фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» на 2023 рік

Трендова модель прогнозування	Рівняння регресії	Коефіцієнт детермінації R ²
Лінійна	$y=2932,1x$	0,9993
Степенева	$y=11261x^{0,4284}$	0
Експонентна	$y=20075e^{0,0408x}$	1

За даними коефіцієнта детермінації, наведеними у табл. 3.2, найбільш точною трендовою моделлю прогнозування є експонентна модель, адже значення коефіцієнта дорівнює одиниці, а найменш точною моделлю є степенева, оскільки значення коефіцієнта детермінації дорівнює нулю.

Побудуємо графіки трендових моделей прогнозування за допомогою ПЕОМ Excel.

Графік лінійної трендової моделі прогнозування фінансових результатів наведено на рис. 3.1.

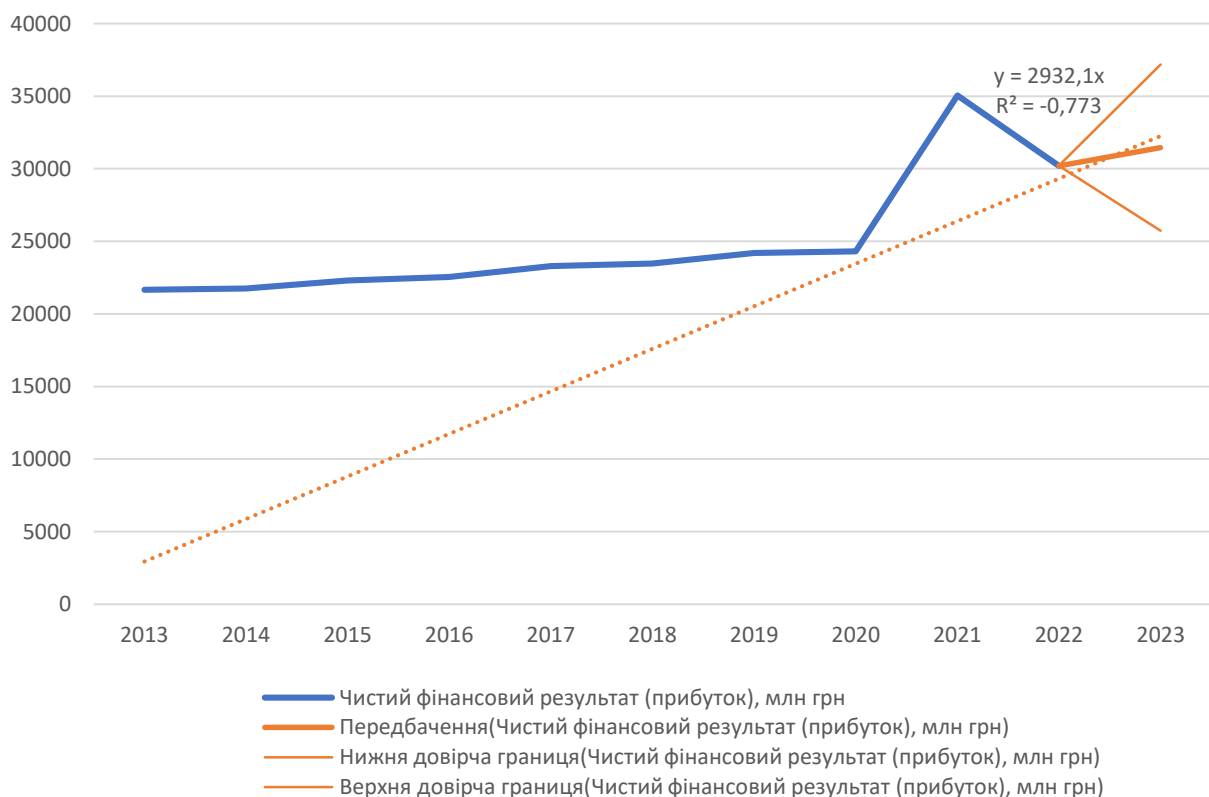

Рис. 3.1 – Графік лінійної трендової моделі прогнозування фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» на 2023 рік

Графік степеневій трендовій моделі прогнозування фінансових результатів наведено на рис. 3.2.

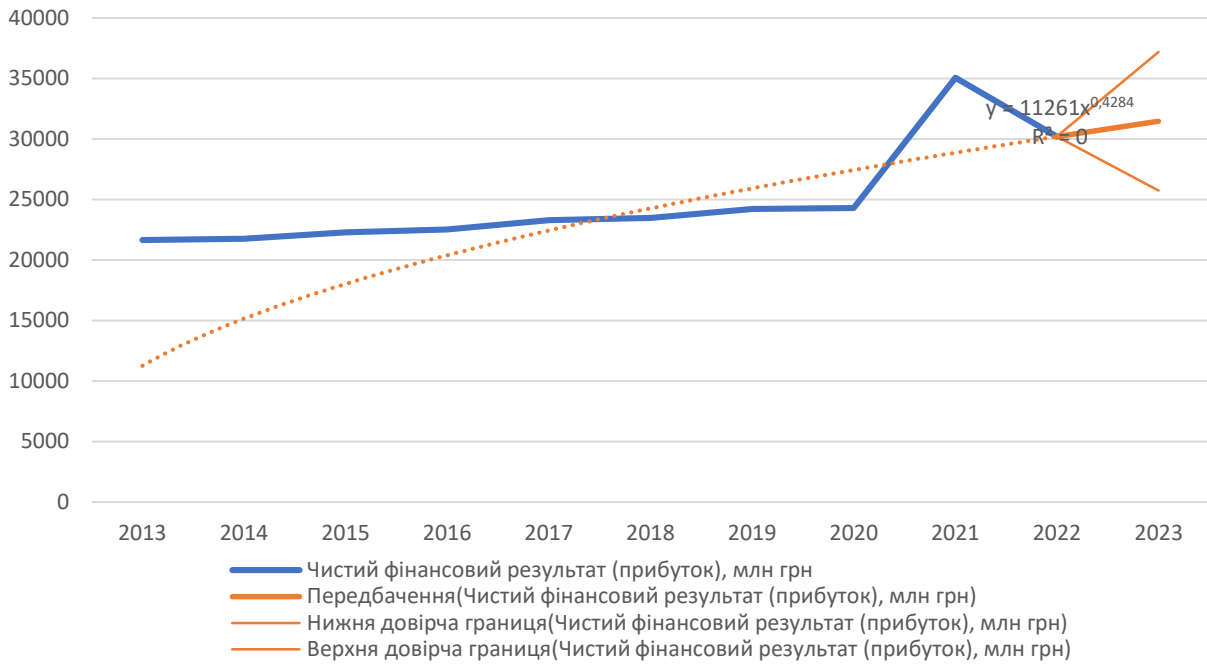

Рис. 3.2 – Графік степеневій трендовій моделі прогнозування фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» на 2023 рік

Графік експонентної трендовій моделі прогнозування фінансових результатів наведено на рис. 3.3.

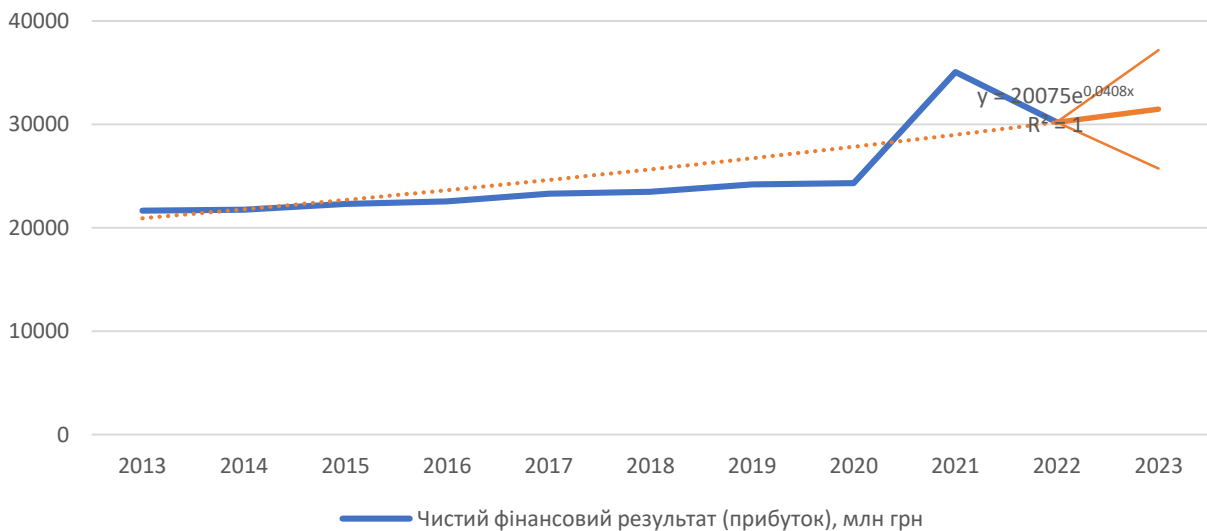

Рис. 3.3 – Графік експонентної трендовій моделі прогнозування фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» на 2023 рік

Проведемо порівняльний аналіз прогнозованих показників фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» за трендовими моделями прогнозування (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Порівняльний аналіз прогнозованих показників фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» на 2023 рік

Трендова модель	Прогнозований фінансовий результат	Нижня довірча границя	Верхня довірча границя
Лінійна	28492,62	22718,32	35162,92
Степенева	30613,98	24617,84	37462,81
Експонентна	31456,5	25735,92	37177,10

З даних, наведених у табл. 3.3, що у 2023 році очікуваний фінансовий результат АТ КБ «ПриватБанк» становитиме 31456,5 млн грн, тобто зросте на 1258,5 млн грн порівняно з 2022 роком, у якому фінансовий результат діяльності банку становив 30198 млн грн. Тобто приріст фінансового результату складе 4,17%.

Отже, можна зробити висновок, що найбільш точне значення прогнозованого фінансового результату АТ КБ «ПриватБанк» виявилось у експонентної моделі, тож для прогнозування фінансових результатів у майбутньому банку рекомендовано використовувати саме цей вид трендової моделі прогнозування [39].

3.2. Шляхи поліпшення фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк»

На основі аналізу фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» визначено, що прибуток банку має тенденцію до зниження протягом аналізованого періоду та потребує запровадження заходів щодо підвищення прибутковості у 2023 році.

Тому банку рекомендується для підвищення прибутковості збільшити осяг активних операцій на 20%. Проведемо аналіз активних операцій банку та визначимо, які саме операції вплинуть на підвищення прибутковості банку у

2023 році найбільше. Для аналізу визначимо найбільш прибуткові активні операції АТ КБ «ПриватБанк», до яких відносяться:

- 1) Розрахунково-касове обслуговування;
- 2) Кредитні операції;
- 3) Інвестиції в цінні папери.

Обсяг активних операцій банку за 2022 рік наведено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Обсяг активних операцій АТ КБ «ПриватБанк» за 2022 рік

Операції банку	Обсяг, млн грн
Розрахунково-касове обслуговування	98167
Кредитні операції	103837
Інвестиції в цінні папери	68074

При даному обсязі активних операцій чистий прибуток банку у 2022 році становив 30198 млн. грн.

Проаналізуємо, як вплине збільшення обсягу активних операцій на 20% на прибутковість банку у 2023 році.

За рахунок збільшення обсягу послуг з розрахунково-касового обслуговування чистий прибуток банку у 2023 році становитиме 349181,65 млн грн, за рахунок збільшення кредитних операцій – 37184,92 млн. грн., а за рахунок збільшення інвестицій у цінні папери – 33615,87 млн. грн. (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Порівняння прибутковості АТ КБ «ПриватБанк» внаслідок збільшення обсягу активних операцій у 2023 році

Операції банку	Плановий обсяг у 2023 році, млн. грн.	Чистий прибуток банку, млн. грн.
Розрахунково-касове обслуговування	117800,4	349181,65
Кредитні операції	124604,4	37184,92
Інвестиції в цінні папери	81688,8	33615,87

З даних табл. 3.5 можна зробити висновок, що найбільший прибуток АТ КБ «ПриватБанк» у 2023 році отримає внаслідок збільшення обсягу кредитних операцій, а найменший – від збільшення обсягу інвестицій у цінні папери, тому банку слід зосередитись саме на збільшенні кредитних операцій.

Проведемо аналіз отриманих результатів в порівнянні з даними 2022 року (табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – Аналіз отриманих результатів

Показник	2022	2023	Абсолютне відхилення	Темп приросту
Обсяг кредитних операцій, млн грн	103837	124604	20767,40	20,00%
Чистий дохід банку, млн грн	39918	48917,9	8999,87	23%
Чистий прибуток банку, млн грн	30198	37184,9	6986,92	23%
Рентабельність, %	75,65%	76,02%	0,04	x

Аналіз отриманих результатів, наведених у табл. 3.6 показав, що внаслідок збільшення обсягу кредитних операцій на 20% чистий дохід банку у 2023 році зросте на 8999,87 млн. грн. і становитиме 48917,9 млн. грн.; чистий прибуток банку зросте на 6986,92 млн. грн., або на 23% і становитиме 37184,9 млн. грн., а рентабельність підвищиться з 75,65% до 76,02% [40].

Отже, банку рекомендується збільшити обсяг кредитних операцій на 20% у 2023 році, оскільки це сприятиме підвищенню рентабельності та збільшення обсягу чистого прибутку банку (рис. 3.4).

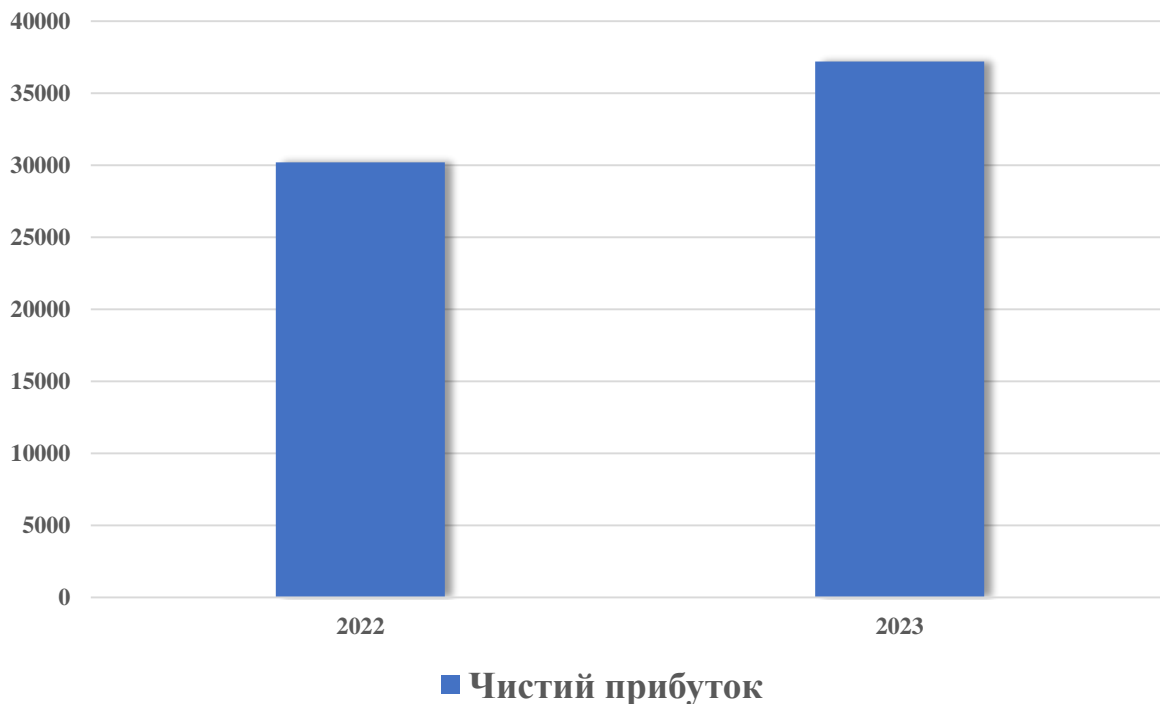

Рис. 3.4 – Динаміка чистого прибутку АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2023 роки

Висновки до розділу 3

Для здійснення прогнозування фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» на 2023 рік було використано наступні трендові моделі прогнозування: лінійну; степеневу; експонентну.

За результатами побудови експонентної моделі 2023 році очікуваний фінансовий результат АТ КБ «ПриватБанк» становитиме 31456,5 млн. грн., тобто зросте на 1258,5 млн. грн. порівняно з 2022 роком, у якому фінансовий результат діяльності банку становив 30198 млн. грн. Тобто приріст фінансового результату складе 4,17%.

Найбільш точне значення прогнозованого фінансового результату АТ КБ «ПриватБанк» виявилось у експонентної моделі, тож для прогнозування фінансових результатів у майбутньому банку рекомендовано використовувати саме цей вид трендової моделі прогнозування.

На основі аналізу фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» визначено, що прибуток банку має тенденцію до зниження протягом аналізованого періоду та потребує запровадження заходів щодо підвищення прибутковості у 2023 році.

Тому банку рекомендується для підвищення прибутковості збільшити обсяг активних операцій на 20%. Проведемо аналіз активних операцій банку та визначимо, які саме операції вплинуть на підвищення прибутковості банку у 2023 році найбільше. Для аналізу визначимо найбільш прибуткові активні операції АТ КБ «ПриватБанк», до яких відносяться: розрахунково-касове обслуговування; кредитні операції; інвестиції в цінні папери.

Аналіз отриманих результатів показав, що внаслідок збільшення обсягу кредитних операцій на 20% чистий прибуток банку зросте на 6986,92 млн. грн., або на 23% і становитиме 37184,9 млн. грн.

Отже, банку рекомендується збільшити обсяг кредитних операцій на 20% у 2023 році, оскільки це сприятиме підвищенню рентабельності та збільшення обсягу чистого прибутку банку.

ВИСНОВКИ

Основою для побудови системи цілей фінансової діяльності суб'єкта господарювання є розподіл місця цілей між стратегічними та тактичними цілями підприємства на ринку. Взаємозв'язок між цілями фінансової діяльності та стратегічними цілями підприємства пояснюється тим, що стратегічні цілі можуть бути реалізовані лише за наявності необхідних фінансових ресурсів. З іншого боку, фінансова діяльність, включаючи створення та розподіл фінансових ресурсів, забезпечує реалізацію стратегічних цілей суб'єкта господарювання.

Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва охоплює процес розробки та реалізації фінансових рішень щодо управління чотирма видами цінностей, з якими можна взаємодіяти: майном, матеріальними та нематеріальними цінностями, фінансовими цінностями, грошима та заборгованостями у формі дебіторської та кредиторської заборгованості.

АТ КБ "ПриватБанк" є банком, що спеціалізується на роздрібному сегменті і активно надає послуги для малого та середнього бізнесу, а також обмежено працює в корпоративному секторі. З дати свого заснування в березні 1992 року, Банк функціонує на підставі ліцензії, виданої Національним банком України (НБУ).

У режимі воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки, як державний банк України, ПриватБанк має стратегічні пріоритети, такі як активна участь у забезпеченні фінансової стабільності країни, підтримка та стабілізація банківського сектору, фінансування пріоритетних секторів економіки та безперебійне функціонування критичної інфраструктури, включаючи державні об'єкти.

Аналіз фінансових показників АТ КБ "ПриватБанк" підтверджує, що результати його діяльності у 2022 році свідчать про високу ефективність, стійкість до стресу, гнучкість та здатність до адаптації. Клієнти мають довіру до Банку, оскільки він оперативно реагує на нові виклики зовнішнього

середовища та здатний задовольняти нові потреби клієнтів. Це допомогло Банку зайняти провідні позиції в загальному рейтингу банківської системи. Варто відзначити, що державний ПриватБанк є системно важливим українським банком, який є основою фінансової системи країни.

Аналіз структури активів АТ КБ "ПриватБанк" показує, що найбільшу частку активів банку протягом розглянутого періоду склали інвестиційні цінні папери: 57,9% у 2020 році, 55,3% у 2021 році та 44,3% у 2022 році. Хоча частка інвестиційних цінних паперів з часом зменшується, вона все ще залишається значною, свідчачи про значний пасивний дохід банку.

Для прогнозування фінансових результатів АТ КБ "ПриватБанк" на 2023 рік були використані лінійна, степенева та експонентна трендові моделі прогнозування.

За допомогою експонентної моделі було отримано прогнозований фінансовий результат АТ КБ «ПриватБанк» на 2023 рік. Експонентна модель виявилася найточнішою для прогнозування фінансових результатів, тому рекомендується використовувати її для майбутніх прогнозів фінансових результатів банку.

На основі аналізу фінансових результатів встановлено, що прибуток банку має тенденцію до зниження протягом розглянутого періоду, тому для підвищення прибутковості у 2023 році рекомендується вжити заходів.

Для збільшення прибутковості, банку рекомендується збільшити обсяг активних операцій на 20%. Проведено аналіз активних операцій банку, при цьому виявлено, що розрахунково-касове обслуговування, кредитні операції та інвестиції в цінні папери є найбільш прибутковими активними операціями АТ КБ "ПриватБанк".

Внаслідок збільшення обсягу кредитних операцій на 20%, очікується зростання чистого прибутку банку, що призведе до збільшення чистого прибутку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білик В. В. Практичні питання банківської діяльності // Вісн. НБУ. – 2013. – №2. – С. 44-45;
2. Біломістна І. І. Особливості формування теоретичних підходів до визначення фінансових ресурсів банку як економічної категорії // Регіон. економіка. – 2013. – №1. – С. 146-153;
3. Бойко Ю. Особливості концентрації банківського капіталу в Україні // Світ фінансів. – 2009. – №4. – С. 174-181;
4. Галіцейська Ю. Теоретичні аспекти дослідження суті та завдань ресурсної бази банку // Банк. справа. – 2012. – №5. – С. 13-21;
5. Довгань Ж. Конкурентне середовище в банківській системі України у контексті забезпечення її фінансової стійкості // Світ фінансів. – 2011. – №3. – С. 39-46;
6. Дутчак А. Адаптація кредитної політики банків до нових вимог НБУ щодо оцінки кредитних ризиків // Співдружність наук: архітектура, економіка, право: матеріали У всеукр. студ. наук. симпозіуму (м. ІваноФранківськ, 17 листоп. 2017 р.). – Івано-Франківськ: Ред.-вид. відділ ІФУПіКДГ, 2017. – С. 69-73;
7. Д'яконова І., Шелюк А. Теоретичні аспекти сутності депозитних ризиків у банківській діяльності // Економіст. – 2013. – №6. – С. 19-21;
8. Кльоба Л. Г., Кльоба В. Л., Кльоба Р. Л. Методологічні підходи до визначення сутності банків і банківської діяльності // Економіка та держава. – 2013. – №10. – С. 55-58;
9. Кобичева О. С. Особливості проектного фінансування у банківській сфері // Наука й економіка. – 2010. – №4. – С. 34-36;
10. Коваль С. Теоретичні аспекти фінансових ресурсів банку // Світ фінансів. – 2011. – №2. – С. 82-91;
11. Коваль С. Фінансові потоки банківських установ: теорія і практика // Світ фінансів. – 2012. – Вип.4. – С. 200-206;

12. Коваль С. Теоретичні та практичні аспекти ресурсної політики банку // Світ фінансів. – 2013. – Вип.3. – С. 141-151;
13. Ковальчук Т. Банківська система в Україні: становлення та розвиток ринкової моделі // Банк. справа. – 2012. – №6. – С. 29-30;
14. Корнилюк Р. Вплив іноземних банків на розвиток кредитного ринку України // Банк. справа. – 2011. – №4. – С. 50-58: рис.4, табл. 51. Кужій Л. М. Девідентна політика банків // Регіон. економіка. – 2008. – №1. – С. 125-130;
15. Кузнєцова Л. Банки як складова фінансової системи України // Вісн. НБУ. – 2009. – №10. – С. 52-57;
16. Куклик К. Банки як учасники проектного фінансування // Банк. справа. – 2009. – №4. – С. 44-55;
17. Лещух І. В. Пріоритети розвитку регіональних банків Західної України в системі «метрополія-периферія» // Фінанси України. – 2015. – №7. – С. 86-97;
18. Матлага Л. Капіталізація як чинник підвищення надійності та ефективності банківської системи України // Світ фінансів. – 2011. – №4. – С. 40-46;
19. Міщенко В. Іноземний капітал у банківській системі країн Центральної та Східної Європи: уроки для України // Банк. справа. – 2006. – №5-6. – С. 3- 14.;
20. Міщенко В. І., Науменкова С. В. Банківська система України: проблеми становлення та розвитку // Фінанси України. – 2016. – №5. – С. 7-33;
21. Новікова І. Фінансування галузей народного господарства українськими банками (кін. ХІХ – поч. ХХ ст.) // Банк. справа. – 2010. – №1. – С. 76;
22. Примостка Л., Шевалдіна В. Роль банків у формуванні організованих заощаджень населення // Банк. справа. – 2013. – №11-12. – С. 76-85;

23. Савелко Т. В. Банківська система як найважливіший інструмент мобілізації і перерозподілу внутрішніх фінансових ресурсів // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – №18. – С. 33-36;
24. Саннікова Н. Теоретичні та практичні аспекти ефективності депозитної політики банку // Регіон. економіка. – 2006. – №1. – С. 121-123;
25. Ситарчук І. Р. Фінансова стійкість банківської установи та шляхи її забезпечення // Тези науково-практичної конференції II туру всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Фінанси, грошовий обіг і кредит» (м. Ірпінь, 20-22 берез. 2012 р.). – Ірпінь: Нац. ун-т держ. податк. служби України, 2012. – С. 195-200;
26. Ткачук Н. Теоретична сутність та особливості фінансів банків // Світ фінансів. – 2012. – Вип.3. – С. 170-177;
27. Філонова І. Б. Значення сек'юритизації у підвищенні конкурентоспроможності банків // Економіка. Фінанси. Право. – 2011. – №9. – С. 27-30;
28. Фостяк В. В. Роль банківського капіталу в забезпеченні розвитку національної економіки // Регіон. економіка. – 2009. – №3. – С. 123-128;
29. Шестак Л. До питання про поняття «банківська діяльність» // Підприємництво, госп-во і право. – 2012. – №7. – С. 49-51;
30. Банківська система: навч. посіб. /Л. І. Катан, Н. І. Демчук, В. Г. Бабенко, Левада, Т. О. Журавльова); за ред. І. М. Мазур. – Дніпро: Пороги, 2017. – 444 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/2779/1/BabenkoLevada_The_banki ng_system.pdf;
31. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк», 2023. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://privatbank.ua>;
32. Фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк» за 2022 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost>;

33. Звіт про управління АТ КБ «ПриватБанк» за 2022 рік. – 2023. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://static.privatbank.ua/files/dod1_01052023_2022.pdf?_gl=1*140i4x*_ga*MTIzMjY3Mzg1NS4xNjMzNjMyOTkz*_ga_C7N2L9Ycq9*MTY4NDQyMjI1Ny4xMS4xLjE2ODQ0MjIyNjMuNTQuMC4w](https://static.privatbank.ua/files/dod1_01052023_2022.pdf?_gl=1*140i4x*_ga*MTIzMjY3Mzg1NS4xNjMzNjMyOTkz*_ga_C7N2L9Ycq9*MTY4NDQyMjI1Ny4xMS4xLjE2ODQ0MjIyNjMuNTQuMC4w;);
34. Звіт про фінансовий стан АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 рік;
35. Звіт про фінансовий стан АТ КБ «ПриватБанк» за 2021 рік;
36. Звіт про фінансові результати АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 рік;
37. Звіт про фінансові результати АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 рік;
38. Варцаба В. І., Заславська О. І. Сучасне банківництво: теорія і практика: навч. посіб. – Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2018. – 364 с.;
39. Волкова Н. І., Кункель А. О. Тенденції та особливості кредитної діяльності вітчизняних банків на сучасному етапі розвитку економіки // Економіка і організація управління. – 2018. – №1. – С. 52-63;
40. Волошко І. В. Стратегічне фінансове управління у банку: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.04.13 / Укр. акад. банк. справи. – Суми, 2013. – 22 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uabs.sumdu.edu.ua/images/stories/sc_autoref/2003/2003_06_ken.pdf.